

DURAKLAMA DEVRİ'NDE ÇIKAN AYAKLANMALAR

Bu dönemde çıkan ayaklanmalar, İstanbul (Başkent), Celali ve Eyalet ayaklanmaları olmak üzere üç bölüme ayrılır. Bu ayaklanmaların çıkmasının temel nedeni merkezi otoritenin bozulmasıdır.

a) İstanbul (Başkent) Ayaklanmalarının Nedenleri

- ✓ Osmanlı İmparatorluğunda merkezi otoritenin zayıflaması
- ✓ Devşirme sisteminin bozulması sonucunda, mesleği askerlik olmayan kişilerin Yeniçeri Ocağı'na girmesi sonucunda yeniçerilerin düzen ve disiplininin kaybolması
- ✓ Yeniçerilerin üç aylık maaşları olan ulufe ile her padişah değiştiğinde verilen cülus bahşisini zamanında alamamaları
- ✓ Ayarı bozuk paradan maaş verilmesi, bu durumun yeniçerilerle esnafın arasının açılmasına neden olması
- ✓ Padişahların cariyelerle evlenmeleri sonucunda haremağalarının yönetimde etkinlik kazanması

İstanbul Ayaklanmaları:

Duraklama Devri'nde çıkan İstanbul Ayaklanmalarını, genelde ulema sınıfının kışkırttığı Yeniçeriler (Kapıkulu askerleri) çıkarmıştır. İstanbul ayaklanmalarının en önemlileri III. Murat, II. Osman (Genç Osman), IV. Murat ve IV. Mehmet zamanında çıkmıştır. Yeniçeriler, padişah II. Osman'ı Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istedi diye ayaklanarak öldürmüşler ve bu ayaklanmadan sonra Yeniçerilerin siyasi bir güç olarak etkinlikleri iyice artmıştır. IV. Mehmet zamanında çıkan ve "Çınar Vakası" veya "**Vakay-ı Vakvakiye**" denilen ayaklanmada otuz devlet adamı idam edilmiştir.

NOT

Yeniçeri Ocağı'nın bozulmasıyla "Ocak devlet içindir." anlayışı yerini "Devlet ocak içindir." anlayışına bırakmıştır.

b) Celali (Anadolu) Ayaklanmalarının Nedenleri

- ✓ Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezi otoritenin yaygın bir şekilde zayıflaması
- ✓ Anadolu'da adaletsizliğin yaygınlaşması, dirlik ve tımar sisteminin bozulması
- ✓ İltizam sisteminin yaygınlaşması
- ✓ Halk üzerinde baskı ve şiddetin artması. Halka yeni vergilerin konması (Avarız ve Çiftbozan vergisi gibi)
- ✓ Anadolu köylüsünün içine düştüğü ekonomik bunalım ve softaların halkı kışkırtması

Celali (Anadolu) Ayaklanmaları:

Celali ayaklanmalarının kökü Yükselme Dönemi'ne (Yavuz Sultan Selim dönemine) kadar gitmektedir. O dönemde Yozgat'ta Bozoklu Celal adında birisi yalancı peygamberlik iddiasında bulunarak ayaklanmış, ondan sonra Anadolu'da çıkan tüm ayaklanmalara Celali Ayaklanmaları denmiştir.

Duraklama Devri'nde Anadolu'da çıkan Celali Ayaklanmalarının en önemlileri Karayazıcı, Deli Hasan, Abaza Mehmet Paşa, Vardar Ali Paşa, Abaza Hasan Paşa ayaklanmalarıdır.

Celali Ayaklanmaları, Kuyucu Murat Paşa, Tiryaki Hasan Paşa, IV. Murat ve Köprülü Mehmet Paşa tarafından baskı ve şiddet ile bastırılmıştır.

NOT

Yavuz Sultan Selim döneminde Tokat civarında Bozoklu Celal adında bir sipahinin çıkardığı isyan daha sonra Anadolu'daki isyanların genel adı olmuştur.

OSMANLI DEVLETİ'NİN DURAKLAMA DÖNEMİ

c) *Eyalet Ayaklanmalarının Nedenleri*

- ✓ Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezi otoritenin yaygın şekilde zayıflaması
- ✓ Rüşvet ve iltimasla başa geçen eyalet yöneticilerindeki bozulma
- ✓ Eyaletlerden fazla vergi alınmak istenmesi

Eyalet Ayaklanmaları:

Yemen, Bağdat, Basra, Trablusgarp, Eflak, Boğdan, Erdel, Kırım ve Suriye'de çıkan bu ayaklanmalar genellikle baskı ve şiddetle bastırılmıştır.

NOT

Bu ayaklanmalar milliyetçi içerik taşımaz.

DURAKLAMA DEVRİ ISLAHAT HAREKETLERİ

Duraklama Devri islahatlarının genel özelliği, devletin saygınlığı ve otoritesini Yükselme Devri'ndeki düzeyine ulaştırmaktır.

Yapılan islahatlar, genellikle çıkan ayaklanmaları baskı ve şiddet uygulayarak bastırmaya yöneliktir.

Duraklama Devri Islahatçıları

Kuyucu Murat Paşa: Askeri ve şiddete dayalı bir şekilde önlemler alarak Celali Ayaklanmalarını bastırmıştır.

Kuyucu Murat Paşa

II. Osman (Genç Osman): Saray dışından evlenerek sarayı halka açmış ve Hotin Seferi'nden sonra Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istemiştir. Ancak bunu haber alan Yeniçeriler tarafından öldürülmüştür. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmak istenmesi Duraklama Devri'nin en esaslı islahat girişimidir.

IV. Murat: Bozulan düzeni baskı ve şiddet yoluyla düzeltmeye çalışan ilk Osmanlı padişahıdır. IV. Murat, duraklamanın nedenlerini araştırmak ve devleti güçlendirmek amacıyla devlet adamlarına raporlar hazırlatmıştır. Bunların en önemlisi Koçibey Risalesi'dir. Ancak IV. Murat bu raporu uygulayamadan ölmüştür.

Tarhuncu Ahmet Paşa: Gereksiz harcamaları kısmış ve denk bir bütçe hazırlamıştır. Ancak çıkarı bozulan çevrelerin oyunu ile padişah tarafından öldürtülmüştür.

Tarhuncu Ahmet Paşa

Köprülü Mehmet Paşa

Köprülü Mehmet Paşa: Tarhuncu'nun öldürülmesinden sonra sadrazamlığa getirilmek istenmiştir. İsteklerini saraya kabul ettirerek göreve gelen ilk Osmanlı sadrazamıdır. Saray ile yapacağı işlere karışılmaması koşuluyla bir sözleşme imzalayarak görevi kabul etmiştir. Köprülü Mehmet Paşa şiddete dayalı bir yönetim izleyerek devlet otoritesini sağlamış, taşrada türeyen ayanların etkisini kırmaya çalışmış ve ülkeye canlılık getirmiştir. Köprülü'nün başarıları üzerine aynı aileden bazı kişiler sadrazamlığa gelmiş ve böylece Osmanlı Devleti'nde bir "Köprülüler Devri" yaşanmıştır.

Duraklama Devrinin Genel Özellikleri

- ✓ I. Ahmet tarafından saltanat yasasında yapılan değişiklik ile şehzadelerin sancağa çıkması yasaklanmış (Kafes usulü) ve şehzadeler deneyimsiz olarak tahta çıkmışlardır.
- ✓ Henüz toprak kaybı başlamadığı için imparatorluğun kendisine olan güveni devam etmiş, bu nedenle yeniliklerde batıdan yararlanılma yoluna gidilmemiş ve yenilikler Osmanlı Devleti'ni eski yapısına kavuşturma çabaları olarak kalmıştır.
- ✓ Yenilikler, yüzeysel, öze inmeden, baskı ve şiddete dayalı olmuş, daha çok ayaklanmaları bastırmaya yönelik olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ Duraklamanın nedenlerini ortadan kaldırmak yerine, bu nedenlerin ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinde durulmuştur.
- ✓ İstanbul (Başkent), Celali (Anadolu) ve Eyalet ayaklanmaları yaygınlaşmıştır.
- ✓ Mali durum bozuldukça paranın ayarı düşürülmüştür. Halktan çok vergi alınması, yeni vergilerin alınması nedeniyle ayaklanmalar artmıştır.
- ✓ Dirlik ve tımar dağıtımında yolsuzluk ve usulsüzlükler başlamış, maaşsız asker sayısı (Eyalet Askeri) giderek azalmıştır.
- ✓ Bazı devlet adamları kötü gidişi önlemek için birtakım yenilikler yapmış ancak bu yenilikler kurumsal olmamış ve kişilerin şahsi çabaları ve yetenekleri ile sınırlı kalmıştır.
- ✓ Yapılan yenilikler, ulema ve din adamları ile bunların kışkırttığı Yeniçerilerin şiddetli tepkileri sonucunda fazla başarılı olamamıştır.

Etkinlik 1

Aşağıda Osmanlı duraklama dönemi islahatçıları ile, onlara ait bazı özellikler verilmiştir. Özelliklerin başındaki harfi, ilgili olduğu islahatçının önündeki noktalı bölüme yazarak doğru eşleştirmeyi yapınız.

İslahatçılar

- _____ 1. Kuyucu Murat Paşa
- _____ 2. II. (Genç) Osman
- _____ 3. IV. Murat
- _____ 4. Tarhuncu Ahmet Paşa
- _____ 5. Köprülü Mehmet Paşa

İslahatlar

- a. Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istemiş, ancak bu kararı yeniçeriler tarafından öldürülmesine neden olmuştur.
- b. İstanbul'da güvenliği sağlamak amacıyla içkiyi ve gece sokağa çıkmayı yasaklamıştır.
- c. Baskı ve şiddet kullanarak Celali ayaklanmalarını bastırmaya çalışmıştır.
- d. Saray masraflarını kısarak bütçe açığını kapatmak istemiştir.
- e. Sadrazamlık görevinde tam bağımsız olabilmek için, saraya bazı koşullarını kabul ettirerek göreve gelmiştir.

1. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyılda;

- Ayaklanmaların bastırılması için baskı ve şiddet kullanılması
- Saray masraflarının azaltılmaya çalışılması
- Yeniçeri Ordusu'nun kaldırılmaya çalışılması

gelişmelerine bakılarak;

- I. Orduda bozulmalar olduğu
 - II. Bütçe açığının kapatılmaya çalışıldığı
 - III. Merkezi otoritenin sağlanmaya çalışıldığı
- yargılarından hangilerine ulaşılabılır?**

- A) Yalnız III
B) I ve II
C) I ve III
D) I, II ve III
E) II ve III

2. XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti ile Safevi Devleti arasında yaşanan mücadeleler, Osmanlı Devleti'nin kesin üstünlüğüyle sona ererken, benzer sebeplerden dolayı XVII. yüzyılda da yaşanan mücadeleler hem çok uzun sürmüş hem de taraflar birbirlerine karşı kesin bir üstünlük sağlayamamıştır.

XVII. yüzyılda yaşanan bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Safevi Devleti'nin, Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü kabul ettiğinin
- B) Osmanlı Devleti'nin askeri ve siyasi gücünü kaybettiğinin
- C) Taraflar arasında kesin barış döneminin başladığının
- D) Askeri alanda yaşanan mücadelelerin siyasi alana taşındığının
- E) Safevi Devleti'nin doğal sınırlarına ulaştığının

3. XVII. yüzyılda Osmanlı maliyesinin bozulmasında etkili olan;

- I. Saray masraflarının artması
- II. Yeni ticaret yollarının bulunması
- III. Tımar sisteminin bozulması

nedenlerinden hangilerinin dış etkenlere bağlı olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız II
B) Yalnız III
C) I ve II
D) I ve III
E) II ve III

4. 1672 yılında Lehistan ile imzalanan Bucaş Antlaşması ile Podolya Osmanlı egemenliği altına girmiş ve Lehistan'ın Osmanlı Devleti'ne vergi ödemeye devam etmesi kararına varılmıştır. Ancak bir süre sonra Lehistan yönetiminin çabası sonucunda Osmanlı Devleti'ne ödenen vergi kesilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin bu durumu kabul etmesinin,

- I. Lehistan üzerindeki siyasi üstünlüğün zaman içerisinde kaybedilmesi
- II. Hazine gelirlerinin gün geçtikçe azalmaya devam etmesi
- III. Fetih politikasına hız verilmesi

gelişmelerinden hangilerine ortam hazırladığı savunulamaz?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

5. Osmanlı Devleti'nin II. Viyana kuşatmasındaki başarısızlığı Avrupalı devletler arasında Kutsal İttifaka yol açmış ve Osmanlı Devleti karşısında önemli askeri ve siyasi başarılar elde etmişlerdir. II. Viyana kuşatması sonrasındaki bu gelişmeler Avrupalı devletler arasında şark meselesi adıyla bilinen yeni bir durumun ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bu durumun Osmanlı Devleti üzerinde yarattığı sonuçlar arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Büyük toprak kayıpları yaşaması
- B) Hızlı bir gerileme ve çöküş sürecine girmesi
- C) Toprak bütünlüğünün bozulması
- D) Uluslararası saygınlığını kaybetmesi
- E) Yenileşme çabalarına son vermesi

6. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin donanma giderleri Girit Adası'nın kuşatılması sırasında artmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Kuşatma sırasında sadrazam değişikliklerinin yaşanmasıyla
- B) Adanın uzun süren savaşlara neden olmasıyla
- C) Girit halkının Gayrimüslimlerden oluşmasıyla
- D) Girit'te bulunan Venediklilerin Osmanlı ticaret gemilerini vurmasıyla
- E) Kaptan-ı Derya'nın protokoldeki yerinin değişmesiyle

7. Köprülü Mehmet Paşa, yapacağı işlere karışılması konusunda saraydan söz aldıktan sonra bir sözleşme imzalayarak sadrazamlık görevini kabul etmiştir.

Bu gelişme Osmanlı Devleti'nde;

- I. Merkezi otoritenin zayıflaması
- II. Hukuk sisteminin değişmesi
- III. Ülke yönetiminin bozulması

durumlarından hangilerinin yaşandığına kanıt gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

8. Osmanlı Devleti'nde "ıslahat" anlayışı ilk defa XVII. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen ıslahatlar incelendiğinde de bu çalışmaların bir yenilik hareketi olmaktan çok ülke içerisinde yaşanan isyanların bastırılmasına yönelik olduğu ve sadece kişilere bağlı kaldığı görülmüştür.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisini engellediği söylenebilir?

- A) Merkezi otoritenin bozulmasını
- B) İsyanların sona ermesini
- C) Islahatların başarılı olmasını
- D) Sarayın ıslahatlara destek vermesini
- E) Islahatların belirli bir alanla sınırlı kalmasını

9. Osmanlı İmparatorluğu'nda XVII. yüzyılda devlet otoritesi bozulunca bağlı beylik ve eyaletlerde ayaklanmalar çıkmaya başlamıştır.

Bu ayaklanmaların amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ayanlığın ortaya çıkmasına engel olmak
- B) İmparatorluktan ayrılmak
- C) Padişahı değiştirmek
- D) Sipahilere timarlarının geri verilmesini sağlamak
- E) Islahat yapılmasına engel olmak

10. Duraklama döneminde Osmanlı piyasasına bol miktarda altın ve gümüşün girmesi, paranın değerinin düşmesine neden olmuş ve yeniçerilere ayarı düşük parayla ulufe verilmiştir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisinin nedenlerinden biridir?

- A) İstanbul ayaklanmalarının
- B) Tımar sisteminin bozulmasının
- C) Yeniçeri sayısının artmasının
- D) Anadolu ayaklanmalarının
- E) Ödenen ulufe miktarının artmasının

11. Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminde; gereksiz harcamalar, ulufe ve cülus bahşişleri yüzünden maliye açık vermiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nde duraklama döneminde maliyedeki açığı kapatmak için başvurulan yöntemlerden birisidir?

- A) Dış borç alınması
- B) Dirlıkların iltizama dönüştürülmesi
- C) Yeniçeri sayısının azaltılması
- D) Düyun-u Umumiye'nin kurulması
- E) Kapitülasyonların kaldırılması

12. Osmanlı İmparatorluğu'nda duraklama döneminin olay ve sonuçları göz önüne alındığında, aşağıdakilerden hangisi bu dönem için geçerli olamaz?

- A) Ordunun eski gücünden uzak olması
- B) Sarsılan devlet otoritesinin yeniden sağlanmaya çalışılması
- C) Yenilik hareketlerinin yüzeysel kalması
- D) Çok sık dağıtılan cülus bahşişlerinden dolayı mali zorluklara düşülmesi
- E) Batı tarzında askeri birlikler oluşturulmaya başlanması

1. Yeniçeri Ordusu'nun kaldırılmaya çalışılmasına bakılarak orduda bozulmalar yaşandığı, saray masraflarının azaltılmaya çalışılmasına bakılarak bütçe açığının kapatılmaya çalışıldığı, ordu ve maliyenin düzeltilmeye, ayaklanmaların bastırılmaya çalışılmasına bakılarak da merkezi otoritenin sağlanmaya çalışıldığı yargısına ulaşılabilir.

YANIT D

2. XVI. yüzyılda Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde Safevi Devleti ile giriştiği mücadelelerde üstünlük elde eden Osmanlı Devleti, Duraklama Dönemi'ne girildiğinde askeri ve siyasi üstünlüğünü kaybetmeye başlamış ve yine bu dönemde Safevi Devleti ile yaptığı savaşlar hem çok uzun sürmüş hem de kesin bir sonuç alınamamıştır.

YANIT B

3. Coğrafi Keşifler sonucunda yeni ticaret yollarının bulunmasıyla gümrük gelirlerinin azalması, Osmanlı maliyesinin bozulmasına neden olan bir dış etkidir. Ancak saray masraflarının artması ve timar sisteminin bozulması, maliyenin bozulmasının iç nedenleridir.

YANIT A

4. Osmanlı Devleti XVII. yüzyıl boyunca Duraklama Dönemi'ni yaşıyor olmasına rağmen Lehistan ile imzaladığı 1672 Bucaş Antlaşması'yla Podolya toprakları üzerinde egemenlik kurmuş ve batıda en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Ancak antlaşmanın Lehistan'ın ödeyeceği vergiler ile ilgili kısmına Leh meclisinin direnmesi ve bir süre sonra vergilerin kesilmesi ve bu durumun da Osmanlılar tarafından kabul edilmesi Lehistan üzerindeki üstünlüğün kaybedilmesine ve hazine gelirlerinin azalmasına ortam hazırlamıştır. Bu dönemden sonra ise fetih politikasının hız kazanması değil, tam aksine toprak kayıplarının yaşanması söz konusu olmuştur.

YANIT C

5. Osmanlı Devleti'nin Viyana'dan ikinci kez başarısızlıkla ayrılmasının ardından papanın liderliğinde kurulan Kutsal İttifak devletlerinin Osmanlı Devleti karşısında önemli bir askeri ve siyasi üstünlük elde etmesi sonrasında ortaya çıkan şark meselesinin temelinde; Avrupa'daki Türk-İslam varlığına son vermek yatmaktadır. Bu durum Osmanlı Devleti'nin, büyük toprak kayıpları yaşaması, hızlı bir gerileme ve çöküş sürecine girmesi, toprak bütünlüğünün bozulması ve uluslararası saygınlığını kaybetmesine yol açmıştır. Ancak tüm bunlar sonrasında Osmanlı Devleti yenilik hareketlerine son vermemiş, aksine yenilik hareketlerini daha da hızlandırmıştır.

YANIT E

6. Girit Adası'nın fethi 24 yıl devam etmiş, dolayısıyla uzun süren savaşlar donanma giderlerinin artmasına yol açarak ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiştir.

YANIT B

7. Köprülü Mehmet Paşa'nın saraya bazı şartlar öne sürerek sadrazamlık görevini kabul etmesi ve yapaçağı işlere karışılmaması konusunda saraydan söz alması, merkezi otoritenin zayıfladığını ve ülke yönetiminin bozulduğunu göstermektedir. Bu durumun hukuk sisteminin değişmesi ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

YANIT D

8. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyılda gerçekleştirilen ıslahat hareketlerinin bir yenilik hareketi olmaktan çok isyanların bastırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilmesi ve kişilere bağlı kalması, ıslahatların başarıyla sonuçlanmasını engellemiştir. Bu yüzyılda bozulan merkezi otorite güçlendirilemediği gibi, isyanlar sona erdirilememiş; saray ıslahatlara destek verse de ıslahatlar ancak belirli alanlarda sınırlı kalmıştır.

YANIT C

9. Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminde çıkan eyalet ayaklanmalarının amacı, devlet otoritesinin zayıflamasından yararlanarak imparatorluktan ayrılmaktır.

YANIT B

10. Duraklama döneminde Osmanlı Devleti'ne birtakım yollarla bol miktarda altın ve gümüşün girmesi, Osmanlı parasının değerinin düşmesine ve yenice-rilere ayarı düşük akçeyle maaş verilmesine neden olmuştur. Bu durum ise, yenice-rilerin tepkisine ve İstanbul ayaklanmalarına yol açmıştır.

YANIT A

11. Osmanlı Devleti maliyedeki açığı kapatmak ve devletin nakit para ihtiyacını karşılamak için, duraklama döneminden itibaren iltizam sistemini yaygınlaştırarak dirlikleri iltizama dönüştürmüştür.

YANIT B

12. Duraklama döneminde Osmanlı Devleti eski gücünü kaybetmiş, sarsılan devlet otoritesini baskı ve kuvvet yoluyla sağlamaya çalışmış, dolayısıyla ıslahat adı altında yapılan çalışmalar yüzeysel kalmış, cülus bahşişlerinin sık dağıtılmasıyla mali zorluklara düşülmüştür. Ancak, batı tarzında askeri birlikler oluşturulmaya gerileme döneminde başlanmıştır. Duraklama devri ıslahatlarında batılılaşma yoktur.

YANIT E

1. XVII. yüzyıl ıslahatçılarından Tarhuncu Ahmet Paşa, bütçe açığının kapatılması için saray harcamalarının kısılması gerektiğini ileri sürmüştü; ancak bu durum çıkarına dokunan bazı kişiler tarafından öldürülmesine yol açmış ve girişimi sonuçsuz kalmıştır.

Bu duruma bakılarak;

- I. Maliye alanındaki bozulmaların giderilmeye çalışıldığı
- II. Islahatların kişilerin şahsına bağlı olduğu ve sorunları çözemediği
- III. Yenilik taraftarlarının güçlendiği

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

2. XVI. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin otorite zafiyeti yaşaması, bazı kişilerin tımar ve zeametleri kendi çıkarları için kullanması sonucunda tımarlılar yol ve istihkam işlerine bakan askerler konumuna düştüler. Bu da tımar sisteminin çöküşünü hızlandırdı.

Bu duruma göre aşağıdakilerden hangisi, tımar sisteminin çöküşünün Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkardığı en önemli sonuçtur?

- A) Kapıkullarına ulufe yetiştirmek güçleşmiştir.
- B) Tımar teşkilatı ortadan kalkınca, kapıkulları devleti yönetir hale gelmiştir.
- C) Devletin askeri, siyasi ve mali yapısı sarsılmıştır.
- D) Reaya asker olmaya heveslenmiş, dolayısıyla üretim azalmıştır.
- E) Kapıkulu sayısı artmıştır.

3. Osmanlıların siyasi, askeri ve ekonomik gücünün zayıflaması ile birlikte duraklama dönemine girdiği görülür.

Aşağıdakilerden hangisi, aynı dönemde devletlerarası ilişkilerde de Osmanlı padişahlarının etkinlik ve saygınlıklarının azaldığını doğrudan gösterir?

- A) Osmanlı padişahının, protokolde Avusturya kralı ile eşit sayılması
- B) Veraset sisteminin değişmesi
- C) Saray ve harem hayatının yoğunluk kazanması
- D) II. Viyana Kuşatması'nın bozgunla sonuçlanması
- E) Padişahların, ordunun başında sefere katılması

4. Osmanlı Devleti'nin başarılarının simgesi olan Yeniçeri Ocağı, Duraklama Dönemi'nde bir "anarşi ocağı" durumuna gelmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, Yeniçeri Ocağı'ndaki bu değişimin kanıtlarından biri olarak gösterilemez?

- A) "Ocak devlet içindir." anlayışı yerine, "Devlet ocak içindir." anlayışıyla hareket etmeye başlaması
- B) Yeniçerilerin cülus bahşişi ve ulufe sorununu bahane ederek sık sık ayaklanmaları
- C) Savaşlardaki yenilgilerin artması
- D) Yeniçerilerin beğenmedikleri padişahları tahttan indirmeleri
- E) Sancağa çıkma geleneğinin kaldırılması

5. Padişah III. Murat Dönemi'nde, askeri kanun ve geleneklere (Kanun-u Kadim) aykırı olarak Yeniçeri Ocağı'na, mesleği askerlik olmayan kişiler alınmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda önce Yeniçeri Ocağı, daha sonra da diğer Kapıkulu ocakları bozulmaya başlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun yol açtığı sonuçlardan biri değildir?

- A) Hukuk sisteminde karmaşanın yaşanması
- B) Ordudaki disiplinin bozulması
- C) Yeniçeri Ocağı'nın askeri gücünü kaybetmesi
- D) Devletin güçlü bir dayanağını yitirmesi
- E) Savaşlardaki yenilgilerin artması

6. Osmanlı ordusunun bozulmasında etkili olan;

- I. Yeniçeri ocağına asker alınma usullerinin değişmesi
- II. Yeniçeri ulufelerinin ödenmemesi ya da ayarı düşük akçeyle ödenmesi
- III. Tımar sisteminin bozulmasıyla tımarlı sipahilerin sayısının azalması

nedенlerinden hangileri aynı zamanda ekonominin bozulmasıyla da ilgilidir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I ve III

7. I. Viyana kuşatması (1529) batıda büyük yankı uyanırdırmazken, II. Viyana kuşatması (1683) Osmanlılara karşı "Kutsal İttifak Devletleri" adlı bir cephe oluşmasına yol açtı.

Bu gelişme, batıda Osmanlılara karşı hangi düşüncenin yeniden canlandığını gösterir?

- A) Osmanlılara karşı papalığın öncülüğünde birleşme
B) Hürriyetçi fikirleri kışkırtma
C) Osmanlı sınırları içinde yaşayan Ortodoksların haklarını koruma
D) İslahat hareketlerini yetersiz bulma
E) Osmanlı ülkesinde yaşayan Hristiyanlar arasındaki dayanışmayı artırma

8. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyılda;

- İstanbul ve Anadolu'da ayaklanmaların çıkması,
- Yönetimde yenicherilerin ve saray ağalarının etkinliğinin artması

gelişmelerine yol açan ortak etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ganimetlerin azalması
B) Merkezi yönetimin güç kaybetmesi
C) Devşirme geleneğinin bozulması
D) Ulemanın etkinliğinin artması
E) Bütçenin açık vermesi

9. XVI. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin gelirlerinin azalmasıdaki etkenlerden bazıları şunlardır:

- I. Tarımsal üretimin azalması
II. İpek ve Baharat Yollarının önemini yitirmesi
III. Savaşlarda başarısız sonuçlar alınması
IV. Vergilerin düzenli olarak toplanamaması

Bunlardan hangilerinin, tımar sisteminin bozulması ile bağlantılı olduğu ileri sürülebilir?

- A) I ve III
B) II ve III
C) I, II ve III
D) I, III ve IV
E) II, III ve IV

10. Aşağıdakilerden hangisi XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nda artan isyanların nedenlerinden biri olarak gösterilemez?

- A) Merkezi otoritenin zayıflaması
B) Toprak sisteminin bozulması
C) Teokratik devlet yapısının pekişmesi
D) Toplumda adaletsizliğin yaygınlaşması
E) Halktan ağır vergilerin alınması

11. Osmanlı İmparatorluğu XVI. yüzyıl sonlarından itibaren gücünü yitirmeye başlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumu hızlandıran bir etken olarak değerlendirilemez?

- A) Ticaret yollarının yön değiştirmesi
B) Avrupa devletlerine ayrıcalıklar tanınması
C) Batıdaki gelişmelerin gerisinde kalınması
D) Milliyetçi karakterdeki ayaklanmaların devleti yıpratması
E) Başa geçen hükümdarların yetersiz kalması

12. Aşağıdakilerden hangisinin, Duraklama Dönemi'nde Osmanlı maliyesini olumsuz yönde etkilediği söylenemez?

- A) Maaşlı asker sayısının artmasının
B) Savaşların uzun sürmesi ve kaybedilmesinin
C) Saray masraflarının artmasının
D) Cülus bahşişinin artmasının
E) Eyalet askerlerinin sayısının artmasının

1. Osmanlı Devleti'nde devşirme ve tımar sisteminin bozulması, padişahların çocuk yaşta başa geçmeye başlaması ve yöneticilerin rüşvet ve iltimasla atanmasının;

- I. Merkezi yönetimin zayıflaması
II. Devlet gelirlerinin artması
III. Orduda disiplinin bozulması

gelişmelerinden hangilerine yol açtığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) Yalnız III E) II ve III

2. Osmanlı İmparatorluğu'nda Duraklama Dönemi'nde ganimet ve gümrük gelirleri azalmış, bazı topraklar kaybedilmiştir.

Buna göre;

- I. Dış ticarete gerileme olmuştur.
II. Savaşlardaki galibiyetler azalmıştır.
III. Devletin duraklamasının nedenleri ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

3. Osmanlı İmparatorluğu'nda, XVII. yüzyıl öncesinde ayaklanmalar kısa sürede bastırılmış ve otorite sağlanmıştır. Buna karşın, XVII. yüzyıldan başlayarak oluşan ayaklanmalar uzun süre devam etmiş, toplum ve devlet düzeni bozulmuştur.

Bu farklılığın temel nedeni olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Devletin güç kaybetmesi
B) Ordunun bozulması
C) Rakip devletlerin güçlenmesi
D) Şehzadelerin sarayda yetişmesi
E) Savaşların uzaması

4. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nin duraklama dönemine girmesinin ekonomik nedenlerinden biri değildir?

- A) Savaşların uzun sürmesi ve mağlubiyetle sonuçlanması
B) Devlet adamlarının yetersizliği
C) Ticaret yollarının yön değiştirmesi
D) Saray masraflarının artması
E) Kapitülasyonların yaygınlaştırılması

5. Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme döneminde izlediği;

- I. Fetihleri sürdürme
II. Mevcut toprakları koruma
III. Kaybedilen toprakları geri alma
IV. Denge
V. Almanya'ya yaklaşma

politikalarından hangisinin, ordunun bozulması ile ilgili olduğu söylenemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Karlofça Antlaşması, Osmanlı İmparatorluğu'nu paylaşmayı hedef alan ilk devletlerarası antlaşmadır.

Osmanlı Devleti'ne bu antlaşmayı imzalamaya yönelten olumsuz olay, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün büyük devletlerce tanınması
B) Karadeniz'in tarafsız hale getirilmesi
C) Osmanlı Devleti'nin bir Avrupa devleti sayılması
D) Avrupa devletlerinin, Osmanlı iç işlerine karışması
E) Kutsal bağlaşma devletleri ile yapılan savaşın kaybedilmesi

7. Aşağıdakilerden hangisi, XVII. yüzyılda çıkan İstanbul Ayaklanmaları ile Celali İsyanlarının ortak özelliğidir?

- A) İsyanlıların köylüleri rahatsız etmeleri
- B) Tımar sisteminin bozulması üzerine başlamaları
- C) Ekonominin bozulmasına neden olmaları
- D) Devşirme sisteminin bozulmasından kaynaklanmaları
- E) Köylünün topraklarını terk etmesine yol açmaları

8. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyıldan itibaren iltizam sisteminin yaygınlaşması, aşağıdakilerden hangisinin nedenlerinden biri olmuştur?

- A) İstanbul ayaklanmalarının
- B) Savaşların uzamasının
- C) Eyalet ayaklanmalarının
- D) Anadolu (Celali) ayaklanmalarının
- E) Küçük yaştaki çocuklara da müderris unvanı verilmesinin

9. Duraklama dönemi ıslahat hareketlerinin kısa ömürlü olmasının en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Harem ağalarının devlet işlerinde söz sahibi olması
- B) ıslahatçıların genelde şiddet uygulamasına başvurması
- C) Yeniçeri ağalarının ve saray kadınlarının yönetimde etkili olması
- D) Genç ve çocuk yaşta padişahların tahta geçmesi
- E) Sorunların nedenlerinin araştırılmaması ve kökten bir çözüm üretilmemesi

10. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nin duraklama dönemine girmesinin bir nedeni sayılamaz?

- A) Ulusal ayaklanmaların çıkması
- B) İpek ve Baharat Yolu'nun önemini yitirmesi
- C) Güçlü devletlerle sınır olunması
- D) Batıdaki bilimsel ve teknik gelişmelere uzak kalınması
- E) Devletin doğal sınırlarına ulaşması

11. XVII. yüzyılda Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı düşünen ve kendisine karşı girişilen bir ayaklanma sonucu tahttan indirilerek öldürülen Osmanlı padişahı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) IV. Murat
- B) II. Osman
- C) IV. Mehmet
- D) I. Ahmet
- E) III. Selim

12. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'ndeki ıslahatçıların öncelikle aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Avrupa'daki gelişmeleri izlemeyi
- B) Milliyetçi ayaklanmaları bastırmayı
- C) Batı'daki gelişmeleri örnek almayı
- D) Devlet otoritesini yeniden güçlendirmeyi
- E) Savaşlara son vermeyi

13. I. Savaş ganimetlerinin azalması
II. Asya - Avrupa ticaretinin okyanuslar üzerinden gerçekleştirilmesi
III. Cülus bahşişlerinin artması
Yukarıdakilerden hangilerinin Osmanlı devlet gelirlerinin azalmasında etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

KONU TESTİ - 3 (ÇIKMIŞ SORULAR)

1. Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde, Tokat civarında Bozoklu Celal adında bir sipahinin çıkardığı isyan, daha sonra Anadolu'daki isyanların genel adı olmuştur. Bu isyanların temel nedeni ekonominin bozulmasıdır.

Bu bilgiyle Celali İsyanlarının nedenlerinden biri olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Avrupalı devletlerin reayayı kışkırtması
B) Büyük bir nüfus artışının yaşanması
C) Olağanüstü vergilerin sürekli alınır olması
D) İltizam sisteminde sorunlar yaşanması
E) Paranın değer kaybetmesi

(2016-YGS)

2. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti, iltizam usulünde yaptığı değişikliklerle yüklü bir peşin ödemeyi de öngören malikâne usulünü getirmiştir. Buna göre mukataalar mültezimlere daha önceki gibi üç yıllık sürelerle değil, sürekli olarak ihale edilmeye başlanmıştır.

Yapılan bu değişikliklerle güdülen amaç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Âyanların reaya temsilcisi olmasını önlemek
B) Büyük toprak sahiplerinin ortaya çıkmasını engellemek
C) Hazineye daha fazla gelir sağlamak
D) Tek hazine sisteminden çoklu hazine sistemine geçmek
E) Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasına ortam hazırlamak

(2011-YGS)

3. XVII. yüzyılda, şehzadelerin sancağa çıkma usulünün kaldırılmasıyla şehzadeler,

- I. askeri
II. idari
III. siyasi

alanlarının hangilerinde deneyim kazanma olanaklarını kaybetmiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

(2009-ÖSS)

4. XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde ekonomik durumun bozulması ve merkezi yönetimin zayıflamasına paralel olarak aşağıdakilerin hangisinde azalma olduğu savunulabilir?

- A) Vergi miktarı
B) Ayanların nüfuzu
C) Tımarlı sipahi sayısı
D) Padişah değişikliği
E) Yeniçerilerin baskısı

(2008-ÖSS)

5. Aşağıdakilerden hangisi Celali İsyanları'nın nedenlerinden biri değildir?

- A) İltizam sisteminin kaldırılması
B) Halkın ödeme gücünün azalması
C) Savaşların uzun sürmesi ve başarısız olması
D) Halkın devlete olan güven ve bağlılığının azalması
E) Yüksek oranda vergi ödemek zorunda kalan köylünün toprağını bırakmak zorunda kalması

(2008-ÖSS)

6. Osmanlı İmparatorluğu'nda,

- I. sınırların genişlemesi
II. kapıkulu askerlerine maaş verilmesi
III. padişah değişikliklerinin olması

durumlarından hangileri, devletin hem gelirlerinin hem de giderlerinin artmasına neden olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

(2005-ÖSS)

7. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Celali Ayaklanmaları'nın bastırılması için asi şeflerinin bazıları öldürülmüş, bazılarına yüksek rütbelere verilerek onların devlete bağlılıkları sağlanmaya çalışılmıştır.

Böyle bir tutumun,

- I. benzer ayaklanmaların çıkması,
- II. köklü ıslahata gereksinimin artması,
- III. ülkeyi yönetmenin kolaylaşması

durumlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

(2005-ÖSS)

8. XVI. yüzyılın sonlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda,

- I. şehirlerde işsizliğin artması,
- II. köylerde yaşamının güçleşmesi,
- III. köylerden şehirlere göçün hızlanması

durumları aşağıdakilerin hangisinde verilen sıraya göre gerçekleşmiştir?

- A) I, II, III B) I, III, II C) II, I, III
D) II, III, I E) III, II, I

(2004-ÖSS)

9. Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan topraklar, devletin kuruluşundan XVII. yüzyılın sonlarına kadar artmıştır.

Bu bilgiye dayanarak Osmanlı ülkesinde,

- I. Gelir ve giderlerin miktarı değişmiştir.
- II. Merkezi otoritenin sağlanması kolaylaşmıştır.
- III. Sınırlar yeniden belirlenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

(2003-ÖSS)

10. Osmanlı Devleti'nde,

- I. Şehzadelerin, devlet yönetiminde deneyim kazanmaları için sancaklara gönderilmesi
- II. Padişah IV. Mehmet'in ayaklanan sipahiler ve yeniçerilerin isteklerini yerine getirmesi
- III. Avusturya ve İran savaşlarının uzaması

gelişmelerinden hangilerinin halkın devlete olan güveninin sarsılmasına yol açtığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

(2002-ÖSS)

11. Osmanlı Devleti'nde kuruluşundan XVII. yüzyıla kadar geçen 300 yıllık süre içinde yalnızca elli beş sadrazam işbaşına geçtiği halde, XVII. yüzyılda altmış bir kişi sadrazam olmuştur.

XVII. yüzyıldaki bu duruma aşağıdakilerden hangisinin neden olduğu savunulamaz?

- A) İç huzursuzluğun yaygınlaşması
- B) Devlet adamlarının yetiştiği okul olan Enderun'un önemini koruması
- C) Taht değişikliklerinin daha sık olması
- D) Sadrazamların yetersiz görülmesi
- E) Devlet işlerinde, padişah annelerinin de padişah kadar etkili olması

(2002-ÖSS)

12. Osmanlı Devleti XVII. yüzyılda, birçok alanda duraklama ve gerileme dönemine girmiştir. Bu dönemde görülen, duraklama ve gerileme belirtileri aşağıdakilerin hangisinde **en azdır?**

- A) Güzel sanatlar
- B) Dış ülkelerdeki saygınlık
- C) İmparatorluk sınırları içindeki topraklar
- D) Hazine gelirleri (maliye)
- E) Ordunun savaş gücü

(1999-ÖSS)

TARİH

ÇKS - TYT
4. FASİKÜL

OSMANLI DEVLETİ'NİN GERİLEME DÖNEMİ

→ GERİLEME DEVRİ SİYASİ OLAYLARI

- Osmanlı - İran İlişkileri
- Osmanlı - Venedik İlişkileri
- Osmanlı - Avusturya İlişkileri
- Osmanlı - Rus İlişkileri

→ GERİLEME DEVRİ ISLAHAT HAREKETLERİ

AKILLI HARİTAM

OSMANLI DEVLETİ'NİN GERİLEME DÖNEMİ

Gerileme Devri
Siyasi Olayları

Gerileme Devri
Islahat Hareketleri

Osmanlı - İran
İlişkileri

Lale Devri

Osmanlı - Venedik
İlişkileri

I. Mahmut

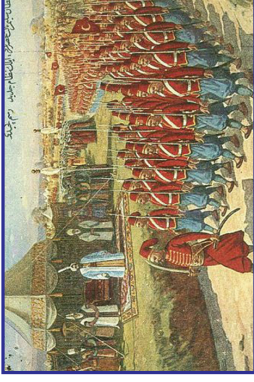
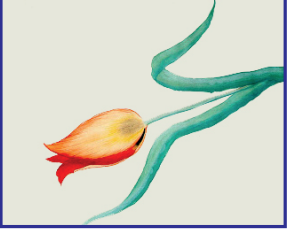
Osmanlı - Avusturya
İlişkileri

III. Mustafa

Osmanlı - Rus
İlişkileri

I. Abdülhamit

III. Selim ve Nizam-ı
Cedit Dönemi

OSMANLI DEVLETİ GERİLEME DÖNEMİ (1699 - 1792)**Gerileme Devri'nin Genel Özellikleri**

- ✓ Uygulanan genel politika, Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile kaybedilen toprakların geri alınmak istenmesidir. Ancak kaybedilen toprakların alınması için uygulanan politika, yeni toprakların kaybedilmesine yol açmıştır.
- ✓ Duraklama Devri'nde disiplini ve devlet otoritesini sağlama çabasından ileri gitmeyen yenilik hareketlerinin Gerileme Devri'nde yetersiz olduğu anlaşılmıştır.
- ✓ Özellikle bu dönemde kaybedilen toprakları geri almak amacıyla batının askeri ve teknik alandaki üstünlüğü kabul edilmiş ve batı etkisinde daha çok askeri alanda yenilik yapıma yoluna gidilmiştir.
- ✓ Yapılan yenilikler koyu bir tepkiyle karşılanmış ve Yeniçeri Ocağı her yeniliğe karşı çıkmıştır. Bu durum yapılan ıslahatların köklü ve devamlı olmasını engellemiştir.
- ✓ Bu dönemde Rusya'nın güçlü bir devlet olarak ortaya çıkması ve Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki emelleri, daha çok Ruslarla savaşmayı gerektirmiştir. Bunun yanı sıra Avusturya, Venedik, İran gibi devletlerle de savaşmıştır.
- ✓ Kapitülasyonlar bu dönemde (1740) devamlı hale gelmiş ve yararlanan devletlerin sayısı artmıştır.

NOT

Osmanlı Devleti Karlofça Antlaşması ile kaybettiği toprakları geri alabilmek için Rusya, Venedik ve Avusturya ile savaşlar yaptı. Fakat kaybettiği toprakları geri alamadığı gibi yeni topraklar da kaybetti.

NOT

II. Viyana bozgunundan sonra Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları'yla büyük çapta toprak kaybına uğranması, Osmanlı halkının devlet yöneticilerine olan güvenini sarsmıştı. İstanbul'da çıkan bir ayaklanma ile II. Mustafa tahttan indirilerek III. Ahmet padişah oldu.

III. Ahmet**Gerileme Devri Padişahları**

II. Mustafa (1695 - 1703) Duraklama Dönemi'nin son, Gerileme Dönemi'nin ilk padişahıdır. Edirne olayı ile düşürülmüştür.

III. Ahmet (1703 - 1730) - I. Mahmut (1730 - 1754), III. Osman (1754 - 1757)

III. Mustafa (1757 - 1774), I. Abdülhamit (1774 - 1789), III. Selim (1789 - 1807)

III. Selim, Gerileme Devri'nin son, Dağılma Dönemi'nin ilk padişahıdır.

GERİLEME DEVRİ SİYASİ OLAYLARI

Osmanlı Devleti açısından XVIII. yüzyıl, bir Osmanlı - Rus mücadelesi yüzyılı olmuştur. Önceleri feodal beylikler halinde yaşayan Ruslar, Altınordu Devleti'nin parçalanmasından sonra güçlenmeye başlamıştır.

XVIII. yüzyıla kadar Avrupa siyasetinde hiçbir etkinliği olmayan Rusların emellerini, Çar I. Petro belirlemiştir.

Bu emeller şunlardır:

- * Karadeniz'e inerek Boğazları ele geçirmek ve sıcak denizlere açılmak
- * Panslavizmi gerçekleştirerek Balkan uluslarını egemenliği altına almak

NOT

Osmanlı - Rus savaşlarının ana nedenleri bu emellerdir. Ruslar amaçlarına ulaşabilmek için kuvvet, din, ırkçılık gibi her yolu denemişlerdir.

OSMANLI - RUS İLİŞKİLERİ PRUT SAVAŞI VE ANTLAŞMASI (1711)**Savaşın Nedenleri**

- * Çar Deli Petro'nun, Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri
- * İsveç Kralı Demirbaş Şarl'ın Ruslara yenilerek Osmanlı topraklarına sığınması, Rusların onu takip ederek Osmanlı topraklarına girmeleri
- * Osmanlıların, (1700) İstanbul Antlaşması ile Ruslara kaptırdığı Azak'ı geri almak istemesi
- * Rusların Eflak, Boğdan, Karadağ ve bazı Sırp beylerini Osmanlılara karşı kışkırtması

Baltacı Mehmet Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusu, Rus ordusunu imha etme fırsatı yakalamışsa da kullanamamıştır. Bu duruma, yeniçerilere güvensizlik ve Rus çarının eşi olan Katerina'nın büyük hediyelerle Baltacı'yı etkilemesi neden olmuştur.

1711 yılında yapılan Prut Antlaşması'na göre;

- * İstanbul Antlaşması ile Rusya'ya bırakılan Azak Kalesi, Osmanlı Devleti'ne geri verilecekti.
- * Ruslar, Lehistan işlerine karışmayacaklardı.
- * Demirbaş Şarl serbestçe ülkesine dönecekti.
- * Ruslar, İstanbul'da devamlı elçi bulunduramayacaklardı.

NOT

Kutsal İttifak devletleri ile yapılan savaşlar sonrasında kaybedilen bir toprak ilk defa geri alınmıştır.

Rus Çarı I. Petro

NOT

Prut Antlaşması, Osmanlıların XVIII. yüzyılda imzaladığı ilk kazançlı antlaşmadır.

OSMANLI - VENEDİK VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1715 - 1718)**Savaşın Nedenleri**

- * Venedik korsanlarının Türk gemilerine saldırımları ve isyancı Karadağlıların Venedik'e sığınması
- * Venedik yönetimindeki Mora Rumlarının tekrar Osmanlı yönetimini istemeleri
- * Osmanlıların Karlofça Antlaşması ile Venediklilere kaptırdıkları Mora ve Dalmaçya kıyılarını geri almak istemeleri

Venedik'ten Mora geri alınmış, ancak Venedik'ten sonra sıranın kendisine geleceğini düşünen Avusturya, Karlofça Antlaşması'nın garantör devleti olarak Osmanlılara bir nota vermiş ve Mora'nın Venedik'e geri verilmesini, aksi takdirde savaş açacağını bildirmiştir. Osmanlıların notayı reddetmesi üzerine Avusturya ile savaş başlamıştır. Venediklilere karşı başarılı olan Osmanlılar, Avusturya'ya **Petervaradin Savaşı**'nda yenilmiştir.

Sonuçta Venedik'le yapılan Pasarofça Antlaşması ile:

- * Mora Yarımadası Osmanlılara geri verilmiştir.

Avusturya ile yapılan Pasarofça Antlaşması ile Temeşvar, Küçük Eflak, Yukarı Sırbistan, Belgrat Avusturya'ya verilmiştir. Böylece Karlofça'dan sonra Avusturya'ya yine toprak verilmiş ve ayrıca Belgrat gibi önemli bir kale kaybedilmiştir.

Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlılarda Lale Devri başlamıştır.

NOT

Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti, Avrupa'nın askeri ve teknik üstünlüğünü kabul ederek Lale dönemine girmiştir.

NOT

Bu savaş son Osmanlı - Venedik savaşıdır.

NOT

Venedik 1797'de Campo Formia Antlaşması ile Avusturya ve Fransa arasında paylaşılmıştır.

OSMANLI - İRAN SAVAŞLARI (1712 - 1746)

Osmanlılar, Pasarofça Antlaşması ile Avusturya'ya kaptırdıkları toprakları İran'dan alacakları topraklarla telafi etmek istemişlerdir. Hazar Denizi'nin batı kıyıları ile Güney Kafkasya'nın, Rusların eline geçeceği ve böylece güç dengesinin bozulacağı düşüncesi ile iç karışıklıklar içinde bulunan İran'a sefer açılmıştır. Osmanlı - Rus Savaşı çıkmasından endişelenen Fransa'nın araya girmesi üzerine, 1724 yılında İstanbul Antlaşması ile İran toprakları, Rus ve Osmanlılar arasında pay edilmiştir. Bu antlaşma Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan ilk dostane antlaşmadır. İran Şahı, bu antlaşmayı tanımayarak Avşar Türklerinin lideri Nadir Han'dan yardım istemiş ve onun yardımıyla topraklarını geri almak amacıyla Osmanlılara savaş açmıştır.

Osmanlılarda Lale Devri sadrazamı olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, İran'a sefere çıkmayı geciktirince Patrona Halil Ayaklanması çıkmış ve III. Ahmet tahttan indirilerek I. Mahmut padişah olmuştur.

I. Mahmut, İran ile 1732 yılında Ahmet Paşa Antlaşması'nı yaparak 1724 İstanbul Antlaşması ile alınan bazı yerleri geri vermiştir. Ancak Avşar Türklerinin lideri bu antlaşmayı beğenmeyerek ayaklanmış ve İran'da Safevi Hanedanı'na son vererek İran tahtına oturmuştur. Nadir Han ile yeniden savaşlar başlamış ve 1746 yılında Kasr-ı Şirin Antlaşması ile savaşlara son verilmiştir.

1746 yılında ikinci kez imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile 1639'daki Kasr-ı Şirin Antlaşması olduğu gibi kabul edilmiştir. Böylece günümüze kadar devam eden İran barışı gerçekleşmiştir.

OSMANLI - RUS VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1736 - 1739)**Savaşın Nedenleri**

- * Rusların Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri ve Lehistan'ın içişlerine karışmaları
- * İran savaşları sırasında Osmanlıların yardım istediği Kırım ordusunun, Kafkasya'daki Kabartay Bölgesi'nden geçmesine Rusların engel olmaları

Rusların Kırım'a ve Azak Kalesi'ne saldırmaları üzerine Ruslara savaş açılmıştır. Ruslarla Osmanlıların aleyhine daha önce gizli bir antlaşma imzalayan Avusturya da savaşa girmiştir. Bu savaşlarda I. Mahmut tarafından görevlendirilen Humbaracı Ahmet Paşa'nın, orduda yaptığı düzenlemeler sonucu Osmanlılar, Ruslara ve Avusturyalılara karşı başarılar elde etmiştir.

1739 yılında Fransa'nın aracılığı ile Belgrat Antlaşmaları yapılmıştır. Avusturya ile yapılan Belgrat Antlaşması'na göre, Pasarofça Barışı ile kaybedilen Belgrat, Küçük Eflak, Sırbistan ve Bosna'nın kuzeyi Osmanlılara geri verilmiştir.

Rusya ile yapılan Belgrat Antlaşması ile; Azak kalesi yıkılmak koşuluyla Ruslara verilmiş, Rusların Azak Denizi ve Karadeniz'de gemi bulundurmaları yasaklanmıştır. Rus çarı, protokol bakımından Avusturya ve Fransa kralına denk sayılmıştır.

Azak Kalesi**Belgrat Antlaşmalarının Önemi**

Belgrat Antlaşmaları, Osmanlıların XVIII. yüzyılda imzaladığı son kazançlı antlaşmalardır. Karadeniz'in bir Türk gölü olduğu son kez bu antlaşma ile kabul edilmiştir. Bu savaştan sonra Rusya Avusturya ile, Osmanlılar ise İsveç'le bağlaşma yapmışlardır.

Belgrat Antlaşmalarına katkısı nedeni ile Fransızlara daha önce verilen kapitülasyonlar devamlı hale getirilmiştir. (1740)

NOT

Belgrat Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda imzaladığı son kazançlı antlaşmadır.

OSMANLI - RUS SAVAŞI (1768 - 1774)

Bu savaşın en önemli nedeni Lehistan olaylarıdır. Lehistan'da krallar Diyet Meclisi'nce seçilirdi. Bu nedenle kral seçimi uluslararası bir sorun olur, her devlet kendi adamını kral seçtirmek isterdi. Rusya'nın kendi adayını kral seçtirmek istemesine karşı çıktıkları için, Rusların saldırısına uğrayan Leh milliyetçilerinin Osmanlılara sığınması, bunun üzerine Rusların Türk sınırını aşarak bazı şehir ve kasabaları yakıp yıkması, ayrıca tarihi Rus emellerinin Çariçe II. Katerina tarafından gerçekleştirilmek istenmesi gibi nedenlerle Rusya'ya savaş açılmıştır.

Eflak ve Boğdan'a giren Rus ordusu Osmanlıları yenmiştir. Ayrıca bir Rus donanması tarihte ilk defa Atlas Okyanusu ve Cebelitarık üzerinden Akdeniz'e girmiş ve Mora Rumlarından bir azınlık grubunu ayaklandırmış, ayrıca 1770 yılında **Çeşme**'de Osmanlı donanmasını yakmıştır. Bu savaş sırasında Lehistan, Rusya'nın önerisi ile Avusturya, Prusya ve Rusya arasında paylaşılmıştır. Böylece Lehistan tarihe karışmıştır. Lehistan, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Polonya adı ile tekrar bağımsız bir devlet haline gelmiştir.

Rusların karada ve denizde gösterdikleri başarılar sonucunda 1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması imzalanmıştır.

Küçük Kaynarca Antlaşması'na göre:

- * Kırım'a bağımsızlık verilecek, Kırım hanları yalnız din bakımından Osmanlı halifesine bağlı kalacaktı.
- * Kırım'daki Kerç, Yenikale, Azak Kalesi, Kabartay Bölgesi, Buğ ve Dinyeper Nehri arasındaki arazi Ruslara verilecekti.
- * Rusların Karadeniz'de donanma bulundurmaları, ticaret gemilerinin boğazlardan serbestçe geçmesi ve Türk karasularında serbestçe ticaret yapması kabul edildi. Fransa ve İngiltere'ye verilen kapitülasyonlar Ruslara da verildi.
- * Osmanlı Devleti Rusya'ya 3 taksitte ödenmek üzere 15 bin kese savaş ödentisi (tazminatı) verecekti.
- * Ruslar, İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecek ve istedikleri yerlerde konsolosluk açabileceklerdi.
- * Osmanlı egemenliği altındaki Ortodoksların haklarını, Ruslar koruyacaktı.

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Önemi

Çok ağır koşullar taşıyan bu antlaşma ile halkı Türk ve Müslüman olan Kırım kaybedildi. Karadeniz bir Türk gölü olma özelliğini yitirdi. Ruslara Boğazlardan geçiş hakkı verilmekle sıcak denizlere inme olanağı tanındı. Ruslara, Ortodoksları koruma hakkı verilerek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına ortam yaratıldı. Ruslar ilk kez kapitülasyonlardan yararlandılar. Osmanlılar bu zamana kadar ilk kez savaş ödentisi (tazminat) verdiler.

Rus Donanmasının Çeşme Baskınını Gösteren Temsili Resim

Aynalıkavak Tenkihnamesi

Bu antlaşmadan sonra Rusların desteği ile Şahin Giray, Kırım'a han seçilmiştir. Kırım'da çıkan ayaklanmaları bahane eden Ruslar, Kırım'ı işgal etmiştir. Osmanlı Devleti, Rusya'ya savaş açmak için hazırlıklara başlayınca Fransa'nın arabuluculuğu ile 1779 yılında Ruslarla, Aynalıkavak Tenkihnamesi imzalanmıştır.

Aynalıkavak Tenkihnamesi'ne göre, Ruslar Kırım'daki askerlerini çekecekler, Osmanlılar da Şahingiray'ın hanlığını onaylayacaktı.

OSMANLI - RUS VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1787 - 1792)

1783 yılında Ruslar Kırım'ı işgal etmişler, bunun üzerine Osmanlılar olayı protesto edip savaş hazırlıklarına başlamıştır. Bu sırada Ruslar, Balkanlarda eski Bizans Devleti'nin yerine bir devlet kurmak konusunda Avusturya ile gizlice anlaşmışlardır. Aslında bu iki devletin amacı kuracakları bu devlet vasıtasıyla Balkanları ele geçirmektir. Antlaşmayı çıkarlarına aykırı bulan İngiltere, Osmanlı Devleti'ni uyarılmış, bunun üzerine Rusya'ya savaş açılmıştır. Avusturya da yaptığı bağlaşma gereği Rusya'nın yanında yer almıştır. Böylece Osmanlılar iki cephede savaşmak zorunda kalmıştır. Sonuçta Ruslar Özi, Bender, Akkerman, Kili Kalelerini, Avusturya ise Belgrat'ı almıştır.

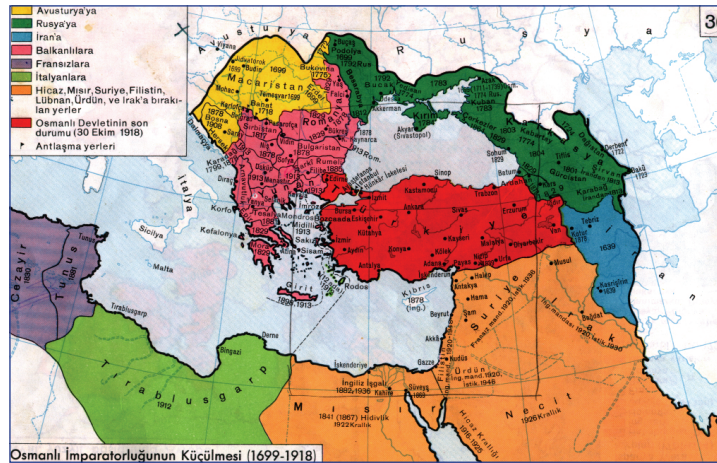
Savaş sürerken 1789 yılında Fransa'da ihtilal çıkmıştır. İhtilalin kendi ülkesini de etkileyeceğini tahmin eden Avusturya 1791 yılında barış istemiş ve Zıştovi Barışı yapılmıştır. Bu antlaşmaya göre; Avusturya işgal ettiği topraklardan geri çekilerek sadece Orsava Kasabası'nı almıştır. Yalnız kalan Ruslarla da 1792 yılında Yaş Antlaşması yapılmıştır.

Buna göre;

- * Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edildi.
- * Buğ, Dinyester arasındaki yerler Rusya'ya bırakıldı. Diğer yerler Osmanlılarda kaldı.

Yaş Antlaşması'nın Önemi

Böylece kaybedilen toprakların geri alınması politikası iflas etmiş, halkı Türk ve Müslüman olan Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edilmiştir. Bu antlaşma ile Gerileme Devri sona ermiş ve Dağılma Devri başlamıştır.

Çariçe II. Katerina

NOT

Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmiş; böylece Rusya Karadeniz'e kesin olarak yerleşmiştir.

NOT

Yaş Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti dış politikada denge siyasetini izlemeye başlamıştır.

Etkinlik 2

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. ve Antlaşmaları, Osmanlıların büyük çapta toprak kaybettikleri ilk antlaşmalar olarak gerileme döneminin de başlangıcını oluştururlar.
2. Osmanlı Devleti Antlaşması ile, İstanbul Antlaşması'yla Rusya'ya bırakılan Azak Kalesi'ni geri almıştır.
3. Pasarofça Antlaşması ile Osmanlı Devleti Avrupa'nın askeri ve teknik üstünlüğünü kabul ederek dönemine girmiştir.
4. Fransa Antlaşmalarında aracılık yaparak kapitülasyonlara süreklilik kazandırmıştır.
5. Küçük Kaynarca Antlaşması ile, Osmanlı uyruğunda yaşayan Ortodoksları koruma hakkını elde etmiştir.
6. Antlaşması ile, Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmiştir.

GERİLEME DEVRİ İSLAHAT HAREKETLERİ

Lale Devri (1718 - 1730) III. Ahmet Dönemi İslahat Hareketleri

- * Yurt dışına geçici olarak elçiler gönderilmiştir.
- * 1727'de ülkeye matbaa getirilmiştir. Sait Efendi ile İbrahim Müteferrika matbaanın öncülüğünü yapmışlardır.
- * Matbaanın kağıt gereksinmesini karşılamak için Yalova'da kağıt imalathanesi açılmıştır.
- * İstanbul'da sık sık çıkan yangınlara karşı itfaiye örgütü kurulmuştur.
- * Yerli endüstri için ilk adım atılmış ve İstanbul'da ilk kez bir kumaş fabrikası açılmıştır.
- * Osmanlı süsleme sanatı olan çiniciliğe önem verilmiş, İstanbul, İznik ve Kütahya'da birtakım çini imalathaneleri açılmıştır.
- * Halk sağlığı için ilk adım atılmış ve halka çiçek aşısı uygulanmıştır.
- * Tercüme heyetleri kurulmuş ve İstanbul'da beş büyük kütüphane açılmıştır.
- * Klasik Osmanlı mimarisi bırakılmış ve sivil mimari önem kazanmıştır. İstanbul Boğazı'nda ve Kağıthane'de, İsfahan (Doğu), Versay (Batı) tarzında eserler yaptırılmıştır. Özellikle III. Ahmet Çeşmesi ve Kağıthane'de Sadabat gibi İstanbul surları ise tamir edilmiştir.
- * Resim ve minyatür gelişmiş, özellikle minyatür alanında Levni gibi ünlü bir sanatçı yetişmiştir.

İbrahim Müteferrika

NOT

Lale Devri ilk defa Batılılaşma hareketlerinin başladığı bir dönemdir. **Patrona Halil Ayaklanması** ile son bulmuştur.

I. Mahmut Dönemi İslahat Hareketleri

- * Subay gereksinmesi için Mühendishane-i Berri Hümayun (**Kara Mühendishanesi**) açılmıştır. Bu okul dini ağırlıklı medreselerin yanında müsbet (pozitif) bilim okutan ilk teknik okuldur.
- * Asıl adı Kont De Bonneval olan ve Osmanlı hizmetine girerek Humbaracı Ahmet Paşa adını alan bir Fransız, topçu ve humbaracı ocağını düzeltmiştir. Ordu, bölük, tabur, alay gibi bölümlere ayrılmıştır.

NOT

Humbaracı Ahmet Paşa'nın yaptığı askeri alandaki düzenlemeler (1736 - 1739) Osmanlı Rus ve Avusturya savaşlarında etkisini göstermiş, Osmanlı ordusu başarılı sonuçlar elde etmiştir.

III. Mustafa Dönemi İslahat Hareketleri

- * Mühendishane-i Bahri Hümayun (**Deniz Mühendishanesi**) kurulmuştur.
- * Maliyeyi düzeltmiş ve savurganlığa son vermiştir.
- * Macar asıllı Baron De Tott topçu ocağını ve tophaneyi düzene koymuştur.

OSMANLI DEVLETİ'NİN GERİLEME DÖNEMİ

Mühendishane-i Berr-i Hümayun'un temsili resmi

Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (İTÜ)

I. Abdülhamit Dönemi Islahat Hareketleri

- * Sürat topçuları sınıfı kurulmuştur.
- * Humbaracı ve lağımçı ocakları ıslah edilmiştir. İstihkam Okulu açılmıştır.
- * Ticari bir kazanç sistemi haline gelen ulufenin alım ve satımı yasaklanmıştır.
- * Maliye düzeltilmiştir.
- * Sınırlardaki ve İstanbul'daki yeniçerilerin sayımı yapılmış ve ulufe sahteciliği önlenmiştir.

III. Selim Dönemi Islahat Hareketleri

- * III. Selim'in tüm yeniliklerine genel anlamda Nizam-ı Cedit denilmektedir.
- * Yeniçerilerin bostancı ocağına bağlı Fransız usulünde Nizam-ı Cedit Ordusu kurulmuştur. Levent Çiftliği'nde, Selimiye'de, Karaman'da, Kütahya'da kışlalar açılmıştır.
- * Humbaracı, Lağımçı, Arabacı, Topçu ocakları ordunun teknik sınıfı haline getirilmiştir. Yeniçerilere haftanın belli günlerinde zorunlu eğitim uygulanmıştır.
- * I. Mahmut Dönemi'nde açılan Kara Mühendishanesi ıslah edilmiştir.
- * Askeri okullarda ilk kez yabancı dil dersi okutulmaya başlanmıştır. (Fransızca)
- * Kurulan **Nizam-ı Cedit Ordusu**'nun ihtiyaçlarını karşılamak için **İrad-ı Cedit Hazinesi** oluşturulmuştur.
- * Avrupa'nın büyük başkentlerinde onların işçilerini öğrenmek, gelişmeleri takip etmek için devamlı elçilikler kurulmuştur.
- * Fransa'dan mühendisler getirilerek tersaneler çalışır hale getirilmiş ve bir donanma oluşturulmuştur.
- * Eyaletlerin yönetimi yeniden düzenlenmiştir.
- * Osmanlı parasının yurt dışına akması için yerli malı kullanmaya önem verilmiştir.

III. Selim zamanında kurulan Nizam-ı Cedit Ordusu'nun geçit törenini gösteren temsili resim

NOT

III. Selim, 1807 **Kabakçı Mustafa Ayaklanması** sonucunda tahttan indirilmiş, bir süre sonra da öldürülmüştür. Yenilik yapmak istediği için öldürülen ikinci padişahdır.

NOT

III. Selim'in kurduğu Nizam-ı Cedit Ordusu'nun başarısı, 1798 yılında Fransızların Mısır'ı işgalinde görülmüştür. Cezzar Ahmet Paşa komutasındaki Nizam-ı Cedit Ordusu, Akka önlerinde Napolyon'un komuta ettiği Fransız ordusunu yenmiştir.

1. – Bütçe ve gelir-gider konusunda ayrıntılı çalışmalar yapan Tarhuncu Ahmet Paşa, bütçe açığını kapatmaya çalıştı.
– III. Mustafa döneminde, maliyede gereksiz masraflara son verilerek hazine açığı geçici olarak kapatıldı.

Osmanlı Devleti'nde yaşanan bu iki durum aşağıdakilerden hangisinin kanıtı olamaz?

- A) Yönetimdeki aksaklıkların giderilmesinin amaçlandığının
B) İç bunalımların aşılına çalışıldığının
C) XVII. yüzyılda ortaya çıkan sorunların XVIII. yüzyılda da devam ettiğinin
D) Dış siyasete önem verildiğinin
E) Devletin, eski gücüne kavuşturulmaya çalışıldığının

2. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda askeri alanda ıslahatlara ağırlık verilmiş, özellikle askerlere eğitim vermek amacıyla teknik okullar açılmış ve buralarda ders vermek amacıyla yabancı uzmanlar getirilmiştir.

Avrupa'nın etkisiyle gerçekleşen askeri alandaki bu yeniliklerin özellikle aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenebilir?

- A) Rusya'nın panslavist politikadan vazgeçmesine
B) Fetihlerin devam ettirilmesine
C) Devletin bir süre daha varlığını sürdürmesine
D) Padişahların otoritelerinin artmasına
E) Milliyetçilik fikrinin engellenmesine

3. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda askeri kayıplar neticesinde reformlar yapmaya başlamış ve devletin durumunu düzelterek önlemler almaya çalışmıştır.

Bu duruma;

- I. Batılı tarzda yenilikler yapma,
II. Yabancı uzmanlardan yararlanma,
III. Avrupa ile diplomatik ilişkiler kurma

gelişmelerinden hangileri kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

4. 1718 Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı yönetimi Avrupa yönünde genişlemeden çok, savunma tedbirlerine önem vermiş; aynı zamanda Avrupa'ya karşı kendini üstün görme tutumunu terk etmeye başlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki politikaya kanıt gösterilebilir?

- A) Avrupa başkentlerine gönderilen elçilerin gittikleri ülkelerin kültür ve toplum hayatıyla da ilgilenmeleri
B) Pasarofça Antlaşması'ndan sonra saldırı savaşlarına devam edilmesi
C) Avrupa devletlerinin İstanbul'da elçi bulundurma hakkının kısıtlanması
D) Avusturya ile yapılan savaşlara devam edilmesi
E) Osmanlı Devleti'nde çıkarları bozulan grupların ıslahat hareketlerine karşı direnmesi

5. **Osmanlı Devleti'nin Gerileme Dönemi'nde askeri ıslahatların yapılmasında;**

- I. savaşlardaki toprak kaybının artması
II. batının teknik üstünlüğünün kabul edilmesi
III. Yeniçeri Ocağı'nın askeri ıslahatları desteklemesi

nedenlerinden hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

6. **XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde,**

- Orduda batılı uzmanlardan yararlanılması,
- Kara ve Deniz Mühendishaneleri'nin geliştirilmesi,
- Topçu ve Humbaracı ocaklarının ıslah edilmesi,
- Batı tarzı Nizam-ı Cedit ordusunun kurulması

durumlarına dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Avrupa'nın gerisinde kalındığının kabul edildiğine
B) Ordu ve donanmada modernleşmeye gidildiğine
C) Bozulan kurumların düzeltilmeye çalışıldığına
D) Ordudaki asker sayısının artırıldığına
E) Savaşlarda başarı elde edilmek istendiğine

7. Osmanlı Devleti'nde III. Selim Dönemi'nde Avrupa siyasetini yakından izleyebilmek amacıyla Paris, Londra, Viyana ve Berlin gibi Avrupa başkentlerinde ilk kez sürekli elçilikler kurulmuştur.

Bu durum, Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki politikalarından hangisini izlemesini kolaylaştırmıştır?

- A) Fetih
- B) Denge ve Avrupa'daki gelişmelerden yararlanma
- C) İslam dünyasının liderliğini üstlenme
- D) Avrupa Hristiyan birliğini önleme
- E) Denizlerde üstünlüğünü ele geçirme

8. Osmanlı Devleti'nde;

- I. Mahmut Dönemi'nde Kara Mühendishanesi'nin açılması,
- III. Selim Dönemi'nde Nizam-ı Cedit Ordusu'nun kurulması

aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Yeniçeri Ocağı'nın kaldırıldığıнын
- B) Orduda yapılan ıslahatlarda Avrupa'nın örnek alındığıнын
- C) Gerileme döneminde eğitim alanında pozitif bilimlere önem verildiğinin
- D) Yükselme dönemindeki geleneklerin sürdürülmeye çalışıldığıнын
- E) Gerileme döneminde askeriyede ıslahat yapılmadığıнын

9. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'nın;

- I. Osmanlı uyruğundaki Ortodoks halkın koruyuculuğunu Rusya üstlenecek
- II. Osmanlı Devleti, Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek
- III. Rusya, Balkanlarda gerekli gördüğü yerlerde konsolosluk açabilecek

maddelerinden hangilerinin Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmasına ortam hazırladığı söylenebilir?

- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda ulufe alım sınırlarını yasaklaması, halktan ilk kez iç borçlanma yoluyla para toplaması aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Padişahların otoritesinin güçlendiğinin
- B) Yeniçerilerin, merkezden gelen emirleri dinlemediğinin
- C) Devletin askeri harcamalarının azaldığıнын
- D) Sık sık devlet adamı değişikliğine gidildiğinin
- E) Devlet hazinesinin güçlendirilmesinin amaçlandığıнын

11. Osmanlılarda XVIII. yüzyıl ıslahatlarını, XVII. yüzyıl ıslahatlarından ayıran en önemli özellik, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Avrupa'nın bilim ve teknik üstünlüğünün kabul edilmesi
- B) Ulema sınıfının tepkisine yol açması
- C) Yenilik hareketlerinin ileri görüşlü devlet adamlarının öncülüğünde başlaması
- D) Ekonomik anlamda ıslahata öncelik verilmesi
- E) Yeniliklerin çeşitli alalarda yapılması

12. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda Kara ve Deniz Mühendishanelerinin açılması;

- I. mali
- II. hukuki
- III. askeri

alanlarından hangilerinde düzenlemelere gidildiğine kanıttır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) Yalnız III
- E) II ve III

13. Osmanlı Gerileme Dönemi'nde yapılan yeniliklerin içerik ve nitelik olarak aşağıdaki alanlardan hangisiyle daha çok ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Maliye
- B) Askerlik
- C) Eğitim
- D) Sağlık
- E) Hukuk

1. Tarhuncu Ahmat Paşa ve III. Mustafa'nın bütçe açığını kapatmaya yönelik çalışmaları, A, B, C ve E seçeneklerinde yer alan açıklamalara kanıt olarak gösterilebilir. Ancak bu durumun dış siyasete önem verilmesi ile bir ilgisi yoktur.

YANIT D

2. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda askeri alanda ıslahatlara ağırlık vermiş, Avrupa'nın etkisiyle gerçekleştirilen batı tarzı askeri yenilikler, devletin bir süre daha varlığını sürdürmesinde etkili olmuştur.

YANIT C

3. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda batının üstünlüğünü kabul ederek batı tarzında yenilikler yapmaya başlamış; bu doğrultuda hem Avrupa'ya elçiler göndererek diplomatik ilişkiler kurmuş, hem de Avrupa'dan uzmanlar getirterek ordusunu modernleştirmeye çalışmıştır.

YANIT E

4. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya elçiler göndermesi ve bu elçilerin gittikleri ülkelerin kültür ve toplum hayatıyla da ilgilenmeleri, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya karşı kendini üstün görme tutumunu terk etmeye başladığını göstermektedir.

YANIT A

5. Osmanlı Devleti'nin batının teknik üstünlüğünü kabul etmesi, savaşlardaki yenilgilere son verme ve kaybedilen toprakları geri alma düşüncesi, gerileme döneminde askeri alanda ıslahatlar yapılmasında etkili olmuştur.

YANIT D

6. Verilen bilgilerde orduda batı tarzı düzenlemelerden bahsedilmesine rağmen asker sayısının artırıldığına dair bilgi yoktur.

YANIT D

7. Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetini yakından izleyebilmek amacıyla önemli Avrupa başkentlerinde daimi elçilikler kurması, denge ve Avrupa'daki gelişmelerden yararlanma politikalarını kolaylaştırmıştır.

YANIT B

8. I. Mahmut'un orduya teknik subay yetiştirmek amacıyla açtığı batı tarzı askeri okul olan Kara Mühendishanesi ve III. Selim'in kurduğu batı tarzı bir ordu olan Nizam-ı Cedid Ordusu, orduda yapılan ıslahatlarda Avrupa'nın örnek alındığının göstergesidir.

YANIT B

9. Küçük Kaynarca Antlaşması ile Rusya'nın Osmanlı uyruğundaki Ortodoks halkın koruyuculuğunu üstlenmesi ve Balkanlarda gerekli gördüğü yerlerde konsolosluk açabilmesi, Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına ortam hazırlamıştır.

YANIT C

10. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda ulufe alım satımını yasaklaması ve halktan ilk kez iç borçlanma yoluyla para toplaması, Osmanlı ekonomisinin bozulduğunun ve devlet hazinesinin güçlendirilmeye çalışıldığının göstergesidir.

YANIT E

11. XVIII. yüzyıl ıslahatlarını, XVII. yüzyıl ıslahatlarından ayıran en önemli özellik, Avrupa'nın bilim ve teknik üstünlüğünün kabul edilmesi ve yapılan ıslahatlarda batının örnek alınmasıdır.

YANIT A

12. XVIII. yüzyılda açılan Kara ve Deniz Mühendishaneleri Avrupa tarzı eğitim veren ve modern Osmanlı subayları yetiştirmeyi amaçlayan askeri okullardır.

YANIT D

13. Osmanlı Devleti, savaşlarda uğradığı yenilgiler sonucunda özellikle askeri alanda Avrupa'dan geri kaldığını kabul etmiş ve daha çok askeri alanda ıslahatlar yapmıştır.

YANIT B

1. XVIII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda;

- I. İç isyanların artması
- II. Ekonomik sıkıntıların büyümesi
- III. Ordudaki disiplinin bozulması

durumlarından hangilerinin merkezi yönetimin etkinliğini yitirmesi sonucu ortaya çıktığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

2. Osmanlı Devleti'nin Rusya ile imzalamış olduğu Küçük Kaynarca Antlaşması'nın aşağıdaki maddelerinden hangisi ile Rusya'nın, savaşta ekonomik kayıplarını en aza indirdiği söylenebilir?

- A) Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek
B) Osmanlı uyruğundaki Ortodoks halkın koruyuculuğunu Rusya üstlenecek
C) Osmanlı Devleti, Eflak ve Boğdan yöresinde genel af ilan edecek
D) Eflak ve Boğdan halkı göç ettirilecek
E) Rusya, Balkanlarda gerekli gördüğü yerlerde konsolosluk açabilecek

3. Kanuni Sultan Süleyman'ın 1535 yılında Fransızlarla yaptığı kapitülasyon antlaşmasında bir önlem niteliğinde yer alan "antlaşmanın, imzalayan hükümdarların yaşamı boyunca süreceği" maddesinin aşağıdakilerden hangisi ile etkisini yitirdiği söylenebilir?

- A) Küçük Kaynarca Antlaşması ile Ruslara kapitülasyon hakları tanınmasıyla
B) Venediklilerle ayrıcalık antlaşması imzalanmasıyla
C) Pasarofça Antlaşması ile İngiltere ve Hollanda'ya ayrıcalıklar verilmesiyle
D) 1740'ta Fransızlara tanınan kapitülasyonların sürekli hale getirilmesiyle
E) Almanların da kapitülasyon haklarından yararlanmasıyla

4. Osmanlı Devleti'nin, XVIII. yüzyılda ulufe alım satımını yasaklaması, Esham-ı Tahvilat adı altında halktan ilk kez iç borçlanma yoluyla para toplaması, aşağıdakilerden hangisine kanıt sayılabilir?

- A) Padişahların, otoritesinin güçlendiğine
B) Devlet hazinesinin güçlendirilmesinin amaçlandığına
C) Devletin, askeri harcamalarının azaldığına
D) Yeniçerilerin, merkezden gelen emirleri dinlemeyeceğine
E) Sık sık devlet adamı değişikliğine gidildiğine

5. XVIII. yüzyılda,

- I. Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Rusya'ya ilk kez savaş zarar ödentisi verilmesi
- II. Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunun onaylanması
- III. Karadeniz'in Türk gölü olduğunun Belgrat Antlaşması'yla onaylanması

gelişmelerinden hangileri, Osmanlı Devleti'nin iktisadi ve siyasi açıdan güç kaybettiğinin göstergesidir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda yapılan ıslahatlar genellikle orduyu güçlendirmeye yönelik gerçekleştirilmiştir.

Bu durumun temel nedeni olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Savaşlarda yenilgilerin alınması ve toprak kaybedilmesi
B) Ekonominin giderek kötüleşmeye başlaması
C) Tımarlı sipahi sayısının azalması
D) İsyanların yoğunluk kazanması
E) Merkezi otoritenin etkinliğinin artması

7. Lale Devri, Osmanlı Devleti'nde ilk defa kültür ve ekonomi alanında önemli yeniliklerin yapıldığı bir dönemdir.

Buna göre;

- I. İstanbul'da kumaş, Yalova'da kağıt imalathanelerinin açılması
- II. Avrupa'dan matbaanın getirilmesi
- III. Tercüme heyetleri kurulması ve kütüphanelerin açılması

gelişmelerinden hangileri bu duruma örnek gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

8. 1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı Devleti, Rusya'nın Eflak ve Boğdan üzerinde koruyuculuk ve İstanbul'da elçilik bulundurma haklarını kabul etmiştir.

Bu maddelerin;

- I. Rusya'nın, Avrupalı devletleri yanına çekmesi
- II. Rusya'nın İstanbul'daki etkinliğini artırması
- III. Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışma hakkı elde etmesi

durumlarından hangilerine yol açtığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

9. Rusya, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı topraklarındaki Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenmiştir.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nin egemenlik hakları kısıtlanmıştır.
- II. Balkanlar Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır.
- III. Rusya'nın etki alanı genişlemiştir.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve III C) Yalnız III
D) Yalnız II E) I, II ve III

10. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti, Avrupalı devletlere tanımış olduğu kapitülasyonları devamlı hale getirmiş, ilk kez savaş tazminatı ödemiş, birden fazla devletle aynı anda savaşmış ve toprak kayıplarına uğramıştır.

Bu bilgiye dayanarak;

- I. Devlet ekonomik yönden zarar görmüştür.
- II. Devletin uluslararası saygınlığı azalmıştır.
- III. Demokrasi hareketleri başlamıştır.

yorumlarından hangileri yapılamaz?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

11. Osmanlı Devleti'nde;

- I. Yönetimde aksaklıkların görülmesi
- II. Batıdaki gelişmelere ayak uydurulamaması
- III. Merkezden uzak eyaletlerde islahatların yapılması

durumlarından hangilerinin gerilemeye neden olduğu söylenebilir?

- A) I ve II B) Yalnız II C) Yalnız III
D) Yalnız I E) II ve III

12. Osmanlı İmparatorluğu'nda;

- I. Denge siyaseti ile başka devletlerin desteğinin alınmaya başlanması
- II. Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları'yla kaybedilen toprakların geri alınmak istenmesi
- III. Balkanlarda bağımsızlık amacı taşıyan ayaklanmalarla uğraşılması

gelişmelerinden hangilerinin XVIII. yüzyıl siyaseti için geçerli olduğu savunulamaz?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

1. Lale Devri'nde Paris, Viyana, Moskova ve Varşova'ya gönderilen elçilere yalnızca siyaset ve diplomasi ile değil; gittikleri ülkelerin toplum ve kültür hayatıyla da ilgilenmeleri talimatı verilmiştir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Askeri açıdan güçlü bir dönem yaşandığının
B) Avrupa'daki olaylara karışmama konusundaki tutumun sürdürüldüğünün
C) Gönderilen elçilerin geçici bir süre için görevlendirildiğinin
D) Avrupa'ya karşı kendini üstün görme tutumunun terk edilmeye başlandığının
E) Avrupa'daki bilimsel ve teknolojik gelişmelere tepki gösterildiğinin

2. Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması ile Mora yarımadasını Katolik olan Venediklilere bırakmak zorunda kalmıştır.

Mora'nın Rum halkının, Katolik baskısı sonucunda Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Osmanlı Devleti'nin hoşgörü politikasının bölge halkı üzerinde etkili olduğunun
B) Osmanlı Devleti'nde dinsel sınıf ayrılığı yaşandığının
C) Mora yarımadasında çoğunluğu Müslümanların oluşturduğunun
D) Venedik korsanlarının Osmanlı tüccarlarına da zarar verdiğinin
E) Mora yarımadasının Anadolu ile kültürel bağlarının bulunduğuunun

3. III. Selim Dönemi'nde,

- Nizam-ı Cedit Ordusu için Avrupa'dan uzmanlar getirilmiş,
- Okullara yabancı dil dersleri konulmuş,
- Avrupa basketlerinde sürekli elçilikler açılmıştır.

Bu düzenlemelerin aşağıdakilerden hangisine yönelik olduğu söylenebilir?

- A) Yabancılara ayrıcalıklar verilmesine
B) Devşirme sisteminin geliştirilmesine
C) Kapıkullarının güçlendirilmesine
D) Adil bir yönetimin uygulanmasına
E) Avrupa'daki gelişmelerden yararlanılmasına

4. Aşağıdakilerden hangisi 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'ne olumsuz etkilerinden biri değildir?

- A) Kırım'ın bağımsız olması
B) Karadeniz'in Türk gölü olma özelliğini yitirmesi
C) Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devleti'ne bırakılması
D) Rusların Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışma fırsatı bulması
E) Rusların kapitülasyonlardan yararlanma hakkı elde etmesi

5. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyıl ıslahatlarının XVII. yüzyıl ıslahatlarına göre daha başarılı olmasının nedenlerinden biri değildir?

- A) Avrupalıların daha ileride olduklarının anlaşılması
B) Ulema sınıfının yeniliklere tepki göstermesi
C) Ülke sorunlarının gerçek nedenlerinin araştırılması
D) Avrupa bilim ve tekniğinden yararlanılması
E) Islahatların kapsamının genişletilmesi

6. Rusya'nın, XVIII. yüzyılda bazı Avrupa devletleriyle ilişki kurmasında aşağıdakilerden hangisi en çok etkili olmuştur?

- A) Açık ve sıcak denizlere ulaşmak istemesi
B) Gücünü Avrupa devletlerine kabul ettirmek istemesi
C) Hürriyetçi fikirlere karşı çıkması
D) Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebinden olması
E) Avrupa'nın büyük devletleri arasında yer alması

7. Osmanlı Devleti'nde I. Abdülhamit Dönemi'nde Yeniçeri Ocağı'nda sayım yapılarak, yeniçerilerin gerçek sayıları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu uygulamanın amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fazla ödenen ulûfelere engel olmak
- B) Yeni bir askeri ocak kurmak
- C) Ordunun ihtiyaçlarını belirlemek
- D) Feodal düzen kurmak
- E) Yeniçerilerin disiplinsiz tavırlarına son vermek

8. Aşağıdaki ıslahat çalışmalarından hangisi, XVIII. yüzyıl yenilikçileri tarafından yapılmıştır?

- A) Tanzimat Fermanı'nın yayınlanması
- B) Avrupa'da ilk kez sürekli elçiliklerin açılması
- C) Sened-i İttifak'ın imzalanması
- D) Avrupa'ya ilk kez öğrenci gönderilmesi
- E) Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması

9. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyıl başlarında gerçekleşen Edirne Olayı, aşağıdakilerden hangisine karşı tepkidir?

- A) Batılılaşma amaçlı yeniliklere
- B) Lale Devri'nde yaşanan savurganlığa
- C) Yönetimden kaynaklanan hatalara ve çıkarılan asılsız haberlere
- D) Düşük değerli ulufe dağıtımına
- E) Edirne'deki devlet görevlilerinin baskısına

10. XVIII. yüzyılda aşağıdaki devletlerden hangisi, Avusturya ve Rusya ile Osmanlı Devleti arasında aracılık yaparak, Belgrat Antlaşmalarının imzalanmasını sağlamıştır?

- A) İngiltere
- B) Venedik
- C) İran
- D) Fransa
- E) İspanya

11. Osmanlı Devleti'nde eğitim-öğretim kurumlarında Fransızca dersler verilmesi ilk kez aşağıdaki padişahların hangisi döneminde gerçekleşmiştir?

- A) III. Ahmet
- B) II. Mahmut
- C) I. Mahmut
- D) I. Abdülhamit
- E) III. Selim

12. Osmanlı İmparatorluğu, belli dönemlerde batılı devletlere yaklaşarak onlara yardım etmiş ve desteklemiştir.

Aşağıdakilerin hangisinde, Osmanlılardan yardım ve destek gören devletler birlikte verilmiştir?

- A) Prusya - İsveç - Lehistan
- B) Fransa - Lehistan - İsveç
- C) İsveç - Avusturya - Prusya
- D) Avusturya - İsveç - Lehistan
- E) Lehistan - Prusya - Avusturya

1. Kapitülasyonlar Osmanlı Devleti'nin gelişme yılarında sorun olmadığı halde, daha sonraki dönemlerde sorun olmuştur.

Bu durumun Osmanlı Devleti'yle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisinin göstergesi olduğu savunulabilir?

- A) Avrupalı devletlerden biri sayıldığı için
B) Reform hareketlerinin dışında kaldığı için
C) Antlaşmaları yaptığı devletler karşısında siyasal gücün giderek azaldığı için
D) Azınlıkların ticaret yapmasına izin verildiğinin
E) İnanç özgürlüğünün dikkate alındığı için

(2009-ÖSS)

2. XVIII. yüzyılda Rusya'nın;

- Kırım'ı tehdit eder duruma gelmesi,
- Kapitülasyonlardan yararlanabilmesi,
- Osmanlı egemenliğindeki Balkanlarda konsolosluklar açabilmesi

durumlarının ortaya çıkması aşağıdaki antlaşmalardan hangisinin bir sonucudur?

- A) Prut
B) Edirne
C) İstanbul
D) Zıştovi
E) Küçük Kaynarca

(2008-ÖSS)

3. I. İspanya'da siyasi ve dini baskılarla karşılaşan Yahudiler
II. İsveç Kralı XII. Şarl
III. Avusturya ve Rusya'ya karşı direnen Macarlar
Yukarıdakilerden hangilerinin Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla gelişen olaylar 1711 Osmanlı - Rus Savaşı'na neden olmuştur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

(2007-ÖSS)

4. Osmanlı Devleti'nde Avrupa'ya ilgi Lale Devri'nde başlamıştır. Bu dönemde Viyana ve Paris gibi Avrupa başkentlerine elçiler gönderilmiştir. Bu elçiler Avrupa'daki her türlü gelişmeyi izlemekle görevlendirilmiştir.

Bu bilgiye dayanarak, Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Kültürel değişmelere ortam hazırlanmıştır.
B) Avrupa'yı yakından tanıma gereği duyulmuştur.
C) Bilime, askeri alandan daha fazla önem verilmiştir.
D) Batıdan gelecek yeniliklere olumlu yaklaşmıştır.
E) Daha önce yapılan ıslahatlar yetersiz bulunmuştur.

(2006-ÖSS)

5. Osmanlı Devleti'nde;

- I. Veraset sisteminde değişiklik yapılarak hanedanın en yaşlı üyesinin hükümdar olması,
- II. Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi,
- III. Avrupa'da elçilikler açılması

gelişmelerinden hangilerinin, Avrupa'yı yakından tanımaya olanak sağladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

(2003-ÖSS)

6. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyıldan itibaren görülen aşağıdaki gelişmelerden hangisi, Avrupa Devletleri'yle diplomatik ilişkilere eskisinden daha fazla önem verildiğinin en güçlü göstergesidir?

- A) Padişah Abdülaziz'in Avrupa'ya gezi amacıyla gitmesi
B) Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi
C) Avrupa'da devamlı elçiliklerin kurulması
D) Avrupa'dan askeri ve teknik alanlarda uzman getirilmesi
E) Türk matbaasının açılması

(2002-ÖSS)

TARİH

ÇKS - TYT

4. FASİKÜL

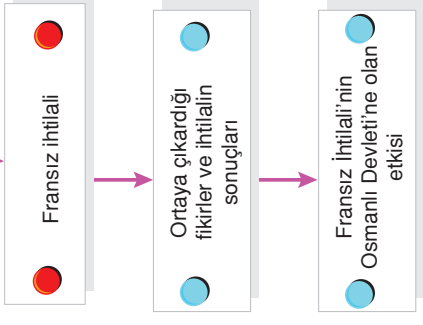
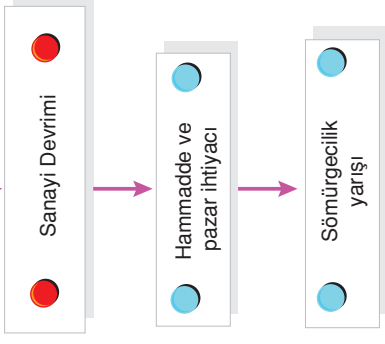
ÇAKINÇAĞ'DA AVRUPA TARİHİ

- XVII. ve XVIII. YÜZYILLARDA AVRUPA DEVLETLER TABLOSUNA GENEL BİR BAKIŞ
- YEDİ YIL SAVAŞLARI
- AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI
- SANAYİ DEVRİMİ
- FRANSIZ İHTİLALİ
- VİYANA KONGRESİ
- 1830 VE 1848 İHTİLALLERİ
- İTALYA VE ALMANYA SİYASİ BİRLİKLERİNİN KURULMASI VE AVRUPA'DA BLOKLAŞMA

AKILLI HARİTAM

YAKINÇAĞ'DA AVRUPA TARİHİ

YAKINÇAĞ'DA AVRUPA TARİHİ**XVII. ve XVIII. YÜZYILLARDA AVRUPA DEVLETLER TABLOSUNA GENEL BİR BAKIŞ****Almanya:**

XVII. yüzyılda Almanya başta olmak üzere Avrupa'nın birçok yeri Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun sınırları içinde idi. Ancak bu imparatorluk siyasi birlikten yoksundu. İmparatorluk içinde birçok prenslik bulunuyordu. Protestanlığın ortaya çıkması ile bozulan mezhep birliğini yeniden kurarak siyasi birliği sağlamak amacıyla ortak hareket eden Almanya ve İspanya'ya karşı İsveç, Danimarka, Fransa ve Alman Prensleri birleştiler. 1618-1648 yılları arasında devam eden ve Otuz Yıl Savaşları olarak bilinen savaşlar sonucunda Almanya ve İspanya yenildi. İmzalanan Westfalya Antlaşması ile Protestanlık mezhebi Almanya'da bir kez daha resmen tanındı. Hollanda bağımsızlığını kazandı. Daha sonra da sömürgecilik hareketlerine girişti.

İngiltere:

XVII. yüzyılın başında ülkeyi idare eden krallar baskıcı bir yönetime başvurdular. Halkın isyan etmesi sonucunda 1648'de Cromwel Devrimi ile kral öldürüldü. Cumhuriyet ilan edildi. Cromwel bir süre sonra parlamentoyu dağıttı. Ölümünden sonra çıkan bir ayaklanma sonucunda 1688 yılında İngiltere'de, Avrupa'nın ilk meşruti yönetimi kuruldu.

Fransa:

Reform Hareketleri ile başlayan mezhep kavgaları Nant Fermanı (1598) ile sona ermişti. XVIII. yüzyılda Fransa koyu bir mutlakiyetçilikle yönetilmeye başlandı. Sömürgecilik hareketlerinde de önemli atılımlar yapıldı. Ancak bu nedenle girdikleri savaşlar ve krallığın aşırı lüks yaşamı ekonomik durumunu bozdu ve Fransız İhtilali'ne ortam hazırladı.

İspanya ve Portekiz:

Yeniçağ'ın başlarında Coğrafi Keşifler sonucunda büyük sömürgeler elde eden İspanya ve Portekiz, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda bu sömürgelerini İngiltere, Fransa ve Hollanda'ya kaptırdılar. Bunun sonucunda ekonomik olarak çöktüler.

İtalya:

XVII. ve XVIII. yüzyıllarda da siyasi birliğini kuramadı ve Almanya gibi sömürgecilik yarışında geç kaldı.

Rusya:

XVII. yüzyılda güçlenmeye başladı. Yüzyılın sonunda Avrupa ile ilişkilere girdi ve sıcak denizlere ulaşmak amacıyla İsveç Krallığı ve Osmanlı Devleti ile mücadeleye başladı.

YEDİ YIL SAVAŞLARI (1756 - 1763)

İngiltere ve Fransa arasında sömürgecilik nedeniyle yapılan savaşlardır. Sonunda İngilizler üstün geldi. Paris Antlaşması ile Fransa, Amerika ve Asya'daki sömürgelerini İngiltere'ye kaptırdı.

Yedi Yıl Savaşları'nı anlatan temsili resim

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI

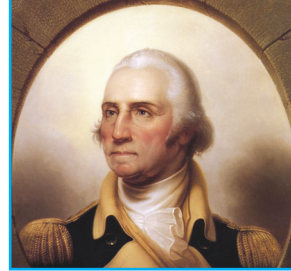
Coğrafi Keşifler sonucu bulunan Amerika Kitası'na Avrupa'dan birçok göç hareketi oldu. Zamanla burada İspanya, Portekiz, İngiltere ve Fransa tarafından sömürgeler kuruldu. İngiltere'nin sömürgeleri 13 ayrı koloni halinde bulunuyordu. İngiltere, Fransa ile yaptığı Yedi Yıl Savaşları sonunda bozulan ekonomisini düzeltmek amacıyla sömürgeleştirme yeni vergiler koydu. Bir araya gelen koloniler, İngiltere parlamentosunda Amerika'daki kolonileri temsil eden milletvekillerinin bulunmadığını ileri sürerek konulan vergileri kabul etmediler. 1774 yılında Boston Limanı'na çay getiren gemilere saldırdılar. İngiltere'nin limanı ablukaya alması üzerine, koloniler ayaklandı. Ayaklanmayı yönetmek amacıyla 1774 yılında I. Fledelfiya Kongresi toplandı ve İngiltere'ye karşı savaş kararı alındı. George Washington da bu savaşın komutanlığına getirildi. İngilizler Amerika'ya kuvvet gönderince savaş başladı. (1775)

Bu savaşlar sırasında İngiltere'ye kızgınlığı olan Fransa, İspanya ve Hollanda Amerikan Kolonilerinin yanında yer aldılar. 1776 yılında II. Fledelfiya Kongresi toplandı ve başta Virjinya kolonisi olmak üzere koloniler bağımsızlıklarını ilan ettiler. Ayrıca bu kongrede Thomas Jeferson ve Benjamin Franklin tarafından hazırlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni de yayınladılar. 8 yıl süren savaşları koloniler kazandı. 1783 yılında imzalanan **Versay Antlaşması** ile İngiltere kolonilerin bağımsızlığını tanıdı. Bağımsızlığını kazanan koloniler arasında iç savaş başladı. Her bir koloninin bağımsız olmasını savunan Cumhuriyetçilerle, her bir koloninin iç işlerinde serbest, dışişlerinde ve ekonomide birlikte hareket etmesini savunan Federalciler olmak üzere iki gruba ayrılan koloniler arasındaki iç savaş dört yıl sürdü. Federalcilerin kazandığı iç savaş sonunda Cumhuriyetle yönetilen Amerika Birleşik Devletleri kuruldu. (1787)

Günümüz anlamıyla ilk Cumhuriyet rejimi Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş ve bu yönüyle Avrupa Devletlerine örnek olmuştur.

Benjamin Franklin

George Washington

SANAYİ İNKILABI (ENDÜSTRİ DEVRİMİ)

Rönesans Hareketleri ve Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle ortaya çıkan bilimsel ve teknik gelişmeler sonucu, üretimde kömür ve petrol gibi yeraltı kaynakları kullanılmaya başlandı. Elektrik'in ve buharlı makinaların üretimde kullanılmaya başlanmasıyla yeni bir anlayış ortaya çıktı. Bu gelişmeye Sanayi Devrimi denilir. Sanayi Devrimi ilk olarak 1750 yılında İngiltere'de ortaya çıktı. İngiltere, dünyanın en büyük sömürge imparatorluğunu kurdu.

NOT

Her türlü üretim faaliyetinde kol gücünün yerini, makine gücünün alması demek olan Sanayi İnkılabı, fen bilimlerdeki buluşların üretim alanında uygulanmasıyla XVIII. yüzyılda İngiltere'de başladı.

Sanayi İnkılabı'nın Sonuçları

- * Üretim arttı. Küçük işletmeler kapandı. Büyük işletmeler aralarında anlaşarak tekeller kurdular. Bu yeni oluşuma "Tekelleşme" denildi.
- * Coğrafi Keşifler ile ortaya çıkan sömürgecilik yeni bir boyut kazandı. Sanayileşme hammadde ihtiyacını arttırdı. Üretilen malların satışı pazar arayışını hızlandırdı. Böylece sömürgecilik hız kazandı. Sömürgecilikteki bu yeni anlayışa emperyalizm denir.
- * Fabrikalar genellikle büyük kentlerin yakınına kuruldu. Kentlere göç hızlandı. Bunun sonucunda gecekondulaşma, altyapı yetersizliği ve çevre kirliliği başladı.

Kendini Dene**Avrupa'da üretimde;**

- Kol kuvveti yerine makine
- Küçük sermaye yerine büyük sermaye
- Tek işçi yerine çok işçi
- İşbölümü ve fabrikasyona geçilmesinin

aşğıdaki hangi olayın sonucu olduğu söylenebilir?

- A) Bilim Rönesansı'nın B) Coğrafi Keşiflerin C) Sanayi Devrimi'nin
D) Rönesans'ın E) Fransız İhtilali'nin

Sanayi İnkılabı'nın Osmanlı Devleti'ne Etkisi

Osmanlı Devleti, daha önceki yıllarda Avrupa devletlerine verdiği kapitülasyonlarla gümrük indirimleri sağlamıştı. Sanayi Devrimi sonucunda Avrupa'dan bol miktarda ucuz mal Osmanlı ülkesine geldi. Bu nedenle küçük atölyeler kapandı, üretim azaldı ve işsizlik arttı. Dış borç alınmaya başlandı ve bu borçlar arttı. Borçlarını ödeyemeyince Düyun-u Umumiye Teşkilatı (Genel Borçlar Dairesi) kuruldu. Osmanlı Devleti'nin gelirlerine Avrupa devletlerince el konuldu.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

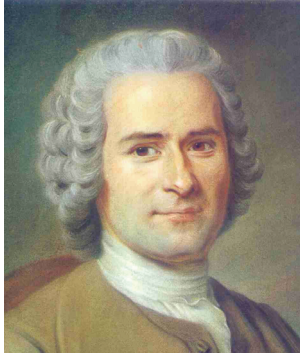
Fransız İhtilali, Avrupa ve dünya tarihinin en önemli olaylarından biridir. Siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda yarattığı sonuçları ile yeni bir çağ olan "Yakınçağ"ın doğmasına neden olmuştur.

İhtilalin Nedenleri

Siyasi Nedenler: Fransa'da koyu bir mutlakiyet yönetiminin uygulanması ve bu yönetimin halk üzerinde baskı oluşturması

Sosyal Nedenler: Fransız halkının soylular, rahipler, burjuvalar ve köylüler gibi toplumsal sınıflara ayrılmaları ve sınıflar arasındaki ayrılıkların artması

Fransız Aydınlarının Etkisi: XVII. yüzyılda Avrupa'da düşünce alanında yaşanan Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle Jan Jacques Rousseau, Montesque, Volter, Diderot gibi aydınların, sosyal ve ekonomik düzen ile dinsel ideolojileri eleştiren eserler yazmaları, mutlakiyet rejimi yerine meşruti yönetimi savunmaları

J.J. Rousseau

Diderot

Ekonomik Nedenler: Halkın çoğunluğu ile köylüler ekonomik açıdan sefalet içindeydi. Ayrıca devletin uzun ve sık savaflara girmesi, kralın keyfi harcamaları

Dış Etkiler: İngiltere'nin 1688'de meşruti yönetime geçmesi, ABD'de ise İnsan Hakları Bildirisi'nin yayınlanması ve cumhuriyet yönetiminin kurulması

İhtilalin Başlaması ve Gelişmesi

1614 yılından beri toplanmayan Etajenero Meclisi kralın isteği ile 1789 yılında toplandı. Son yıllarda bozulan ekonomiyi düzeltmek amacıyla köylüden alınan vergilerin arttırılmasına karar verildi. Ancak mecliste eşit oy hakkı yoktu. Bu nedenle halk temsilcileri (köylü ve burjuvalar) halkın % 96'sını temsil ettiklerini söyleyerek, Etajenero'ya Milli Meclis adını verdiler. Kral meclisi kapatmaya kalktı, ancak başaramadı. Milli Meclis, Kurucu Meclis adını alarak anayasa hazırlıklarına başladı. Kral zor kullanmaya kalkınca Paris halkı ayaklandı ve Bastil Hapishanesi'ni ele geçirdi. Bu arada Kurucu Meclis anayasayı kabul etti ve İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi'ni yayınladı.

Fransız İhtilali'ni gösteren temsili resim

Bastil Hapishanesi

Fransız İhtilali'nin başlangıcından imparatorluk yönetiminin kurulmasına kadar şu devirler yaşanmıştır:

- a) Etajenero, Milli Meclis ve Kurucu Meclis Devri (1789-1791)
- b) Meşrutî Krallık Devri (1791-1792)
- c) Milli Konvansiyon Meclisi Devri (1792-1795). Bu dönemde kral ve eşi idam edildi.
- d) Direktuvar Devri (1795-1799). Beşyüzler Meclisi ile İhtiyarlar Meclisi kuruldu ve ülkeyi bu iki meclisin seçtiği Direktuvar idare etti.
- e) Konsüllük Devri (1799-1804). Bu dönemde ülkeyi üç konsül idare edecekti. Birinci konsüllüğe seçilen Napolyon, 1804 yılında kendini imparator ilan ederek bu döneme son verdi ve Fransa'da imparatorluk dönemi başladı. İhtilal dönemi kapandı.

Fransız İhtilali İle Ortaya Çıkan Fikirler ve İhtilalin Sonuçları

Demokrasi adı verilen yeni bir rejim doğdu. Milliyetçilik, eşitlik, özgürlük, adalet ve kardeşlik gibi ilkeler ortaya çıktı. Milliyetçilik fikri çok uluslu imparatorlukların parçalanmasına ve yıkılmasına neden oldu. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi yayınlandı ve bu daha sonraki yıllarda halk ayaklanmalarına neden oldu. Soylular ve din adamları, eski toplumsal ve siyasal ayrıcalıklarını kaybederken, burjuva sınıfı siyasal haklar elde etti. Demokratik, laik devlet yönetimleri gündeme geldi. Yeniçağ sona erdi, Yakınçağ başladı.

Örnek

Fransız İhtilali aşağıdakilerden hangisine neden olmamıştır?

- A) Ulusçuluk akımının yayılmasına
- B) Reform hareketlerinin başlamasına
- C) Monarşilerin zayıflamasına
- D) Eşitlik düşüncesinin gelişmesine
- E) Çok uluslu devletlerin parçalanmasına

Çözüm

Fransız İhtilali monarşik yönetimlerin zayıflaması, eşitlik düşüncesinin gelişmesi, ulusçuluk akımının yayılması ve dolayısıyla çok uluslu devletlerin parçalanması üzerinde etkili olmuştur. Ancak reform hareketleri üzerinde etkili olduğu söylenemez. Reform, Fransız İhtilali'nden daha önce, Yeniçağ Avrupası'nda görülen dinsel eylemler ve Hristiyanlık dininde yapılan düzenlemelerdir.

Yanıt B

Fransız İhtilali'nin Osmanlı İmparatorluğu'na Etkisi

Olumsuz Etkisi:

Çok uluslu olan Osmanlı İmparatorluğu, milliyetçilik akımından dolayı parçalanmıştır.

Olumlu Etkisi:

Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Meşrutiyetin ilanı ve Kanuni Esasi'nin kabulü gibi demokratikleşme hareketlerine olumlu etkisi olmuştur.